

כתובות פרק רביעי 'נערה שנתפתה'

קנסות באשה:

אונס

דברים פרק כב

(כח) כי ימצא איש נער בתולה אשר לא ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו:
(כט) ונתן האיש השכב עמה לאבי הנער חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל
שלחה כל ימיו:

מפתה

שמות פרק כב

(טו) וכי יפתה איש בתולה אשר לא ארשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה:
(טז) אם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקל כמהר הבתולת: ט

מוציא שם רע

דברים פרק כב

(יג) כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה:
(יד) ושם לה עלילת דברים והוצא עליה שם רע ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא
מצאתי לה בתולים:
(טו) ולקח אבי הנער ואמה והוציאו את בתולי הנער אל זקני העיר השערה:
(טז) ואמר אבי הנער אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה:
(יז) והנה הוא שם עלילת דברים לאמר לא מצאתי לבתך בתולים ואלה בתולי בתי ופרשו השמלה
לפני זקני העיר:
(יח) ולקחו זקני העיר ההוא את האיש ויסרו אותו:
(יט) וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנער כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה
לא יוכל לשלחה כל ימיו: ט
(כ) ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנער:
(כא) והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה אביו עירה באבנים ומתה כי עשתה נבלה
בישראל לזנות בית אביה ובערת הרע מקרבך: ט

משנה:

נערה שנתפתה - בושתה ופגמה וקנסה של אביה, והצער בתפוסה
(והצער נמי לאביה באנוסה בתפוסה לישנא דקרא ותפשה ושכב עמה (דברים כב, כח);
עמדה בדין עד שלא מת האב - הרי הן של אב; מת האב - הרי הן
של אחין;
לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב - הרי הן של עצמה (כיון דלא עמדה
בדין - לאו ממון הוא להורישו לבניו, ואמרינן לקמן (מגא): 'אין אדם מוריש לבנו זכות שזכתה לו תורה בבתו',
ויליף לה מקרא).
עמדה בדין עד שלא בגרה - הרי הן של אב;
מת האב (משעמדה בדין בנערותה, בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה) - הרי הן של אחין
(דכיון דעמדה בדין זכה בהן אב);
לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה - הרי הן של עצמה.

רבי שמעון אומר: אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב - הרי הן של
עצמה (אף על פי שעמדה בדין - לא הוי ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לידיה, ובגמרא יליף טעמא);

(כתובות מב, א)

[המשך המשנה]

מעשה ידיה (שעשתה בחיי אביה) ומציאתה, אף על פי שלא גבתה (כגון שכר
פעולה) - מת האב, הרי הן של אחין (דמשבא לעולם - זכה בו האב, ולא דמי לקנס דלא
הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוהו, דהא אי מודה מיפטר). ('מציאתה' בגמרא פריך: ממאן גביא?)

גמרא:

מאי קא משמע לן? תנינא [כתובות פ"ג מ"ד; דף לט, א]: 'המפתה - נותן שלשה
דברים, והאונס ארבעה: המפתה נותן בושת ופגם וקנס; מוסיף
עליו אונס, שנותן את הצער?'
'לאביה' (דלא תנן) איצטריך ליה.
לאביה נמי פשיטא: מדקא יהיב מפתה (קנס ובושת ופגם פשיטא דלאביה נינהו):
דאי לעצמה - אמאי יהיב מפתה? מדעתה עבד (הא אחלה גביה)!
'עמדה בדין' איצטריכא לפלוגתא דרבי שמעון ורבנן.

תנן התם [שבועות פ"ה מ"ד]: **"אנסת ופיתית (או פיתית) את בתי" והוא אומר "לא אנסתי ולא פיתיתי"; "משביעך אני" ואמר "אמן", ואחר כך הודה - חייב** (קרבן וחומש ואשם אם הודה אחרי כן והוא אשם גזילות); **רבי שמעון פוטר, שאינו משלם קנס על פי עצמו** (אלא על פי עדים; וכיון דאילו אודי ליה קמן כשתבעו - הוה מיפטר, כי כפריה נמי - אין זו שבועת כפירת ממון); **אמרו לו: אף על פי שאינו משלם קנס על פי עצמו, אבל משלם כושת ופגם על פי עצמו** (דממונא הוא, ואשתכח דממונא כפריה) '. (ולקמן מפרש טעמא דרבנן: דקא סברי: סתם טוען "אנסת" - לא תבעו אלא בושת ופגם, ולא נשבע זה על כפירת קנס).

בעא מיניה אביי מרבה (בר נחמני, דרביה הוה): האומר לחבירו "אנסת ופיתית את בתי והעמדתך בדין ונתחייבת לי ממון" והוא אומר "לא אנסתי ולא פיתיתי ולא העמדתני בדין ולא נתחייבתי לך ממון" ונשבע והודה: לרבי שמעון מאי? כיון דעמד בדין (כבר, ואי הוה מודי ליה קמן - הוה משלם, שכבר חייבוהו בית דין ראשון על פי עדים) - ממונא הואי (השתא ממונא כפריה) ומיחייב עליה קרבן שבועה? או דלמא אף על גב דעמד בדין (ואי מודה הוה מיחייב) - קנס הוי (אפילו הכי לא מיחייב בכפירתו קרבן שבועה, הואיל ועיקרו קנס, ולא חייבה תורה קרבן שבועה אלא על פקדון ותשומת יד וכיצא בהו)? אמר ליה: ממונא הוי, ומיחייב עליה קרבן שבועה. **איתיביה** [ספרא ויקרא - דבורא דחובה פרשה יב ד"ה פרק כב הלכה יא]: **"רבי שמעון אומר: יכול האומר לחבירו "אנסת ופיתית את בתי" והוא אומר "לא אנסתי ולא פיתיתי"; "המית שורך את עבדי" והוא אומר "לא המית"; או שאמר לו עבדו "הפלת את שיני וסימית את עיני" (נמי קנסא הוא, שהרי ממונו הוא, כאחד מן החמורים) והוא אומר "לא הפלתי ולא סימית" ונשבע והודה, יכול יהא חייב? - תלמוד לומר: [ויקרא ה, כא: נפש כי תחטא ומעלה מעל בה] **וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו** (פסוק כב) **או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר** [על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהנה] - מה אלו מיוחדין שהן ממון אף כל שהן ממון, יצאו אלו שהן קנס' -**

(כתובות מב, ב) **מאי? לאו בשעמד בדין** (בבית דין אחד, ובאו עדים באותו בית דין וחייבוהו בית דין על פיהם, ועכשיו זה תובעו מה שחייבוהו בית דין, וחזר וכפר וקתני פטור)? לא, בשלא עמד בדין (ועדיין לא העידו עדים). והא מדרישא (מילתייהו דרבנן דאיפליגו עליה וחייבוהו קרבן שבועה, איירי) **בשעמד בדין** - סיפא (כלומר רבי שמעון דאתא לאיפלוגי עלייהו) **נמי בשעמד בדין** (בדכוותה איירי): דקתני רישא [ספרא ויקרא - דבורא דחובה פרשה יב ד"ה פרק כב הלכה טז]: **"אין לי"** (שיתחייב קרבן וחומש ואשם) **אלא דברים שמשלמין עליהם את הקרבן; תשלומי כפל, תשלומי ארבעה וחמשה והאונס והמפתה ומוציא שם רע - מניין? תלמוד לומר: [ויקרא ה, כא: נפש כי תחטא] ומעלה מעל** [בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו] - **דיבה'** - היכי דמי? אי דלא עמד בדין - כפילא מי איכא (מי יימר דגנב, דתבעיה כפילא? ועוד - דלמא מודי ומיפטר)? אלא פשיטא בשעמד בדין (והא דקתני **"יצאו אלו שהן קנס"** - לקמן מפרש לה **"שעיקרן קנס"**); ומדרישא בשעמד בדין - סיפא נמי בשעמד בדין! אמר ליה [רבה לאביי]: **יכילנא לשנויי לך 'רישא בשעמד בדין וסיפא בשלא עמד בדין, וכולה רבי שמעון היא', ושינויי דחיקי לא משנינן לך, דאם כן אמרת לי 'ליתני רישא 'רבי שמעון אומר' (דכולה רבי שמעון אומר) או ליתני סיפא 'דברי רבי שמעון' (מאי שנא דאיפטיק ותנא דבי שמעון אומר' בי מיצעי?); אלא כולה בשעמד בדין, ורישא רבנן וסיפא רבי שמעון; ומודינא לך לענין קרבן שבועה (דלרבי שמעון אף על גב דעמד בדין - לא מיחייב עליה קרבן שבועה) דרחמנא פטריה מ'וכחש' [בעמיתו]; וכי קאמינא 'ממון הוי' - להורישו לבניו (משעמד בדין ומת עד שלא הספיק לגבות - הרי הוא של אחיה ולא שלה).**

	(A) REBBI SHIMON	(B) RABANAN
KENAS OF ONES		
1) KORBAN SHEVU'AH	No (1)	Yes (4)
2) DO CHILDREN INHERIT IT?	No (2)	Yes
OTHER KENASOS		
3) KORBAN SHEVU'AH	No (3)	Yes (4)
4) DO CHILDREN INHERIT IT?	Yes	Yes

=====

FOOTNOTES:

=====

- (1) Rabbi Shimon's source for this is the phrase, "v'Chichesh [be'amiso]" (Vayikra 5:21). Even if, after Ha'amadah b'Din, the girl became a Bogeres and then died and her father inherited the Kenas from her, there is still no Chiyuv for him to bring a Korban Shevu'ah on that Kenas.
- (2) Rabbi Shimon's source for this is the phrase, "v'Nasan" (Devarim 22:29), which teaches that the Kenas is not considered to be in the ownership of the father until it is actually handed over to him.
- (3) Rabbi Shimon's source for this is the phrase, "v'Chichesh [be'amiso]" (Vayikra 5:21). (Although the Gemara does not say so specifically, the Halachah described in footnote #1 presumably applies to other Kenasos besides the Kenas of Ones as well, according to Rabbi Shimon.)
- (4) The Rabanan learn this from the phrase, "u'Ma'alah Ma'al" (Vayikra 5:21). According to the Rabanan, there is no difference between the Kenas of Ones and other forms of Kenas.

איתיביה: 'רבי שמעון אומר: אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב - הרי הן של עצמה' - ואי אמרת ממון הוי להורישו לבניו - לעצמה אמאי? דאחין בעי מיהוי?!

אמר רבא: האי מילתא - קשאי בה רבה ורב יוסף עשרין ותרתינן שניין ולא איפרק עד דיתיב רב יוסף ברישא ופירקה (הן היו ימי שדרתו של רבה, ומת, וישב רב יוסף בראש, וסייעוהו מן השמים לפרקה: להיות לו לשם, לפי שהיה רבה חריף, ולכך קראוהו 'עוקר הרים' ורב יוסף היה בעל שמועות ומשנה וברייתא, לכך קראוהו 'שיע' [הוריות יז,א; ברכות טז,א]:) שאני התם, דאמר קרא (דברים כב,כט) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף [ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה, לא יוכל שלחה כל ימיו] - לא זיכתה תורה לאב אלא משעת נתינה; וכי קאמר רבה 'ממונא הוי להורישו לבניו' (משעמד בדין) - בשאר קנסות (ולא מיפטר תו בהודאה)!

אלא מעתה, גבי עבד דכתיב [שמות כג,א;] אם עבד יגח השור או אמה] כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו [והשור יסקל] - הכי נמי לא זיכתה תורה לאדון אלא משעת נתינה?

'יתן' לחוד 'ונתן' לחוד (יתן' משמע לשון צווי, ולעולם; 'ונתן' משמע דבר הנתון כבר).

אי הכי (דשאני קנס דאונס ומפתה משאר קנסות: דאפילו עמד בדין נמי לאו ממונא הוא) - 'תלמוד לומר: וכחש' (בתמיה, כלומר: מאי איריא דנסיב לה הש"ס לפטורא מ'וכחש' כי היכי דיליף שאר קנסות, כלומר: מדלא דמי לתשומת יד למיהוי עיקר תחילתו ממון)? 'תלמוד לומר: ונתן' מיבעי ליה (תיפוק ליה דהשתא נמי לאו ממונא הוא, דרחמנא אמר 'ונתן', דלא זיכתה לו תורה עד שעת נתינה)!

אמר רבא: כי איצטריך 'וכחש' (לקנס דאונס ופתוי, למילפניהו בהדי שאר קנסות, לפטורא מ'וכחש' משום דעיקרון קנס, ולא מצי למילף מ'זנות') - כגון שעמדה בדין ובגרה (דלרבי שמעון - דידה הוא, דכי היכי דפליג במתניתין בלא הספיקה לגבות עד שמת האב - הכי נמי פליג בלא הספיקה לגבות עד שבגרה, דקאמר תנא קמא 'הרי הן של אב', ולרבי שמעון הרי הוא של עצמה) ומתה (ואם מתה אחרי כן), דהתם כי קא ירית אביה - מינה דידה קא ירית (ירית לה אביה מכח דידה, והוי ממון גמור, ואף על גב דלא מטא לידה, דלגבי דידה לא הוה שאני משאר קנסות, דמשעת העמדה בדין ממונא הוא; וכי מיתא - ירית הוא כל זכות שהיה לה בו, הלכך מ'זנות' לא מצי למיפטריה; ונסיב הש"ס מ'וכחש' ומשום דעיקרו קנס).

אי הכי (דבשעמד בדין אוקימתה, וכבר נעשה ממון - היכי קתני) 'יצאו אלו שהן קנס' ? ממון הוא (הא ממון נינהו) !

אמר רב נחמן בר יצחק: יצאו אלו שעיקרן קנס. איתביה: 'רבי שמעון פוטר, שאינו משלם קנס על פי עצמו' (ואי הוה מודי - הוה מיפטר; אלמא טעמא דרבי שמעון משום דאי הוה מודי מיפטר הוא, והא ליתא אלא כשלא עמד בדין); טעמא דלא עמד בדין, הא עמד בדין דמשלם על פי עצמו קרבן שבועה נמי מיחייב? רבי שמעון - לדבריהם דרבנן קאמר להו: לדידי, אף על גב דעמד בדין רחמנא פטריה (מקרבן שבועה) מ'וכחש' (בעמיתו) (שלא פירש בו אלא דברים שעיקרן ממון); אלא לדידכו אודו לי מיהת היכא דלא עמד בדין, דכי קא תבע - קנסא קא תבע,

(כתובות מג, א)

ומודה בקנס פטור (והרי לא תבעו אלא קנס לבדו, ועליו נשבע; וכיון דאי אודי ליה קמן - לא משלם, כי כפריה נמי - לאו ממונא כפריה) ! ?

ורבנן סברי: כי קא תבע - בושט ופגם קא תבע. במאי קא מיפלגי?

אמר רב פפא: רבי שמעון סבר 'לא שביק איניש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ'; ורבנן סברי 'לא שביק איניש מידי דכי מודי ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר'.

בעא מיניה רבי אבינא מרב ששת: בת הניזונת מן האחין (שכך הוא תנאי כתובה בפרקין (לקמן נב, ב)): 'בן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי - אינון יהון יתבין בביתי ומיתזון מנכסיי עד דתלקחון לגוברין' - מעשה ידיה למי? במקום אב קיימי - מה התם מעשה ידיה לאב, הכא נמי מעשה ידיה לאחין? או דלמא לא דמי לאב: התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא (אלא מתנאי כתובת אמן)? אמר ליה: תניתוה [כתובות פ"א מ"א]: 'אלמנה ניזונת מנכסי יתומים' (דהאי נמי תנאי כתובה הוא, בפרקין: 'את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך') ומעשה ידיה שלהן' (אלמא במקום אב קיימי) ! מי דמי? אלמנתו לא ניחא ליה בהרווחה, בתו ניחא ליה בהרווחה (שתרויח מעשה ידיה לבד מפרנסתה) !

למימרא דבתו עדיפא ליה מאלמנתו? והאמר רבי אבא אמר רבי יוסי: 'עשו אלמנה אצל הבת' (מי שמת והניח אלמנה ובת) כבת אצל אחין כנכסין מועטין (שאין בהן כדי פרנסת שנים עשר חודש, כדאמר בפרק 'מי שמת' בבבא בתרא פ"ט מ"א), וקתני 'זבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים' : מה הבת אצל אחין: הבת ניזונת והאחין ישאלו על הפתחים, אף אלמנה אצל הבת: אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים! לענין זילותא [תשאל על הפתחים] - אלמנתו עדיפא ליה, לענין הרווחה - בתו עדיפא ליה.

מתיב רב יוסף [ממשנתנו]: 'מעשה ידיה ומציאתה - אף על פי שלא גבתה - מת האב הרי הן של אחין' טעמא - דבחי האב (עשתהו, זכה בו האב להורישו לבניו), הא לאחר מיתת האב (עשתהו, הוי) לעצמה (מדאצטריך לתנא לאשמועינן) ! מאי? לאו בניזונת?

לא, בשאינה ניזונת (כגון שלא היו נכסים). אי בשאינה ניזונת - מאי למימרא (דיוקא לא אצטריך לאשמועינן דעשתה לאחר מיתת האב לעצמה; ואי לאשמועינן היא גופה: דמה שעשתה בחיי האב לאחים - פשיטא, דהא זכה ביה אב, דממונא הוא ולא קנסא)? אפילו למאן דאמר (במסכת גיטין י"ב, א) פלוגתא 'יכול הרב לומר לעבד "עשה עמי ואיני זנך"' הני מילי בעבד כנעני דלא כתיב ביה [דברים טו, טז]: והיה כי יאמר אליך "לא אצא מעמך" כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך' אבל עבד עברי דכתיב ביה 'עמך' לא כל שכן בתו! ?

אמר רבה בר עולא: לא נצרכה אלא להעדפה (לעולם לדיוקא דילה איצטריך, לאשמועינן דמעשה ידיה לאחר מיתת אב לעצמה, ובשאינה ניזונת: דלא תימא זכות שזיכתה תורה לאב בביתו ממון הוא, להורישו [את הזכות] לבנים; ודקשיא לך במאי תיתזון, הא לא גרעה מעבד עברי - כי אצטריך לאשמועינן להעדפה: שמעשה ידיה עודף על מזונותיה אצטריך לאשמועינן).

אמר רבא: גברא רבה כרב יוסף לא ידע דאיכא העדפה וקמותיב תיובתא (אמר רבא וכי גברא רבה כרב יוסף דאיתבה להא תיובתא, לא הוה ידע דאיכא העדפה ומצי לדחויי ולשנויי בשאינה ניזונת ולהעדפה ואפילו הכי אותבה)?
אלא אמר רבא (על כרחך רב יוסף טעמא ידע דתיובתא מעלייתא היא, והכי קשיא ליה ממתניתין אדרב ששת): רב יוסף - מתניתין גופא קשיא ליה [ומהסבר הקושי במשנה יש קושיא על רב ששת], דקתני (מתניתין 'מציאתה' עם 'מעשה ידיה' 'ומציאתה - אף על פי שלא גבתה...') - 'מציאתה' (ולמה לי למתנייה)? ממאן גביא (והא לא שייך למיתני אף על גב שלא גבתה)? אלא - לאו הכי קאמר: 'מעשה ידיה כמציאתה: מה מציאתה בחיי האב לאב, לאחר מיתת האב לעצמה - אף מעשה ידיה נמי בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה' (דמה שעשתה בחיי האב לאב - וליורשין; ומה שעשתה לאחר מיתת האב - לעצמה) ' (דמציאתה - פשיטא לן דלעצמה, דהא אפילו בחיי האב לא זכי בהן אב אלא אם כן סמוכה על שלחנו, כדאמרין בבבא ממיעא (יבב), ומשום איבה: דכיון דאינו חייב במזונותיה בחייו, כדתנן בפרקין *זאב אינו חייב במזונות בתו*, ואי אמרת 'מציאתה לעצמה' - תו לא יהיב לה מזונות! ולקמן בפירקין נמי אמרינן 'זכאי במציאתה משום איבה'; אבל אחין על כרחיהו מתזנא מנכסי האב)? שמע מינה [מעשה ידיה לעצמה ולא כרב ששת].

איתמר נמי: אמר רב יהודה אמר רב: בת הניזונת מן האחין - מעשה ידיה לעצמה.
אמר רב כהנא: מאי טעמא? - [ספרא בהר פרשה ו ד"ה פרשה ו ה"ה] דכתיב (ויקרא כה, מז) והתנחלתם אותם (עבדים כנענים) לבניכם אחריכם [לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו; ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך] *אותם לבניכם* - ולא בנותיכם לבניכם; מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו (זכות שזיכתה לו תורה בביתו) לבנו.
מתקיף לה רבה: ואימא בפיתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר? וכן תנא רב חנינא: *בפתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר* (אבל מעשה ידיה, דמידי דשכיח, וחסרי בה ממזנא, דהא מיתזנא מינייהו - אימא דידהו הוי)!
חבלות - צערא דגופא ניהו (וצערא לא זכי ליה רחמנא לאב, כדתינא ב'החובל' (בבא קמא 19ב): *צבנו ובבתו הקטנים יעשה להם סגולה*).

אמר רבי יוסי בר חנינא:

(כתובות מג, ב)

שפצעה בפניה (דאפחתה מכספא דאי איתיה לאב - דיליה הוא, דהא יש לו בה מכר).

אמר רב זירא אמר רב מתנה אמר רב, ואמרי לה 'אמר רבי זירא אמר רב מתנה אמר רב' (הוא רבי זירא הוא רב זירא, אלא בבבל, מקמי דסליק לארעא דישראל לקמיה דרבי יוחנן, ואין סמיכה בבבל - הווי קרו ליה 'רב זירא'; ובהא שמעתא איכא למאן דאמר מקמי דסמכוהו אמרה, ואיכא למאן דאמר בתר דסמכוהו אמרה): בת הניזונת מן האחין - מעשה ידיה לעצמה, דכתיב (ויקרא כה, מז) *והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם* - *אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם*, מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו [ספרא בהר פרשה ו ד"ה פרשה ו ה"ה].
אמר ליה אבימי בר פפי: שקוד אמרה.
'שקוד' מנו? שמואל (הווי קרו ליה 'שקוד' על שום דהלכתא כוותיה בדיני, ושוקד על דבריו לאומרם כהלכתא).

הא רב אמרה (לעיל)?

אימא 'אף שקוד אמרה'.

אמר מר בר אמימר לרב אשי: הכי אמרי נהרדעי: הלכתא כוותיה דרב ששת (דפשיט לעיל בתו מאלמנתו, ואמר מעשה ידיה לאחין).
רב אשי אמר: הלכתא כוותיה דרב.
והלכתא כוותיה דרב.

משנה:

המארס את בתו, וגרשה, אירסה ונתארמלה - כתובתה שלו (כתובה שהיא גובה משני ארוסין הללו; וקסבר יש כתובה לארוסה; ובימי נערו וקטנות קאמר); השיאה וגרשה, השיאה ונתארמלה - כתובתה שלה (דמשהשיאה פקעה רשותו; ובתר גוביינא אזלינן, וגוביינא בתר הכי הוא, ולא אזלינן בתר כתיבה לומר 'הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשות האב - תיהוי דאב').

רבי יהודה אומר: הראשונה של אב (טעמא מפרש בגמרא). אמרו לו: <א> משהשיאה - אין לאביה רשות בה.

גמרא:

טעמא דהשיאה וגרשה השיאה ונתארמלה, אבל נתארמלה תרי זמני תו לא חזיא לאינסובי (דהויא חזקה להיות בעליה מתים ודק תנא במלתיה, דלא לינקוט בדרך פורענות), ואגב אורחיה (דבעי לאגמורין משפט הכתובה ומחלוקת רבנן יהודה ורבנן) קא סתים לן תנא כרבי (נקט לישנא דידיה למסתם לן כרבי), דאמר: בתרי זמני הויא חזקה (נשאת לראשון ומת, לשני ומת - לשלישי לא תנשא' (תוספתא שבת פ"ט ה"ח [ליברמן]; יבמות טז, ב)).

רבי יהודה אומר הראשונה של אב:

מאי טעמא דרבי יהודה?

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: הואיל ומשעת אירוסין (של בעל הראשון נתחייב לה כתובה) זכה בהן האב (אבל באירוסין שני לא זכה: דמשנשאת לראשון פקעה זכותיה מינה).

מתיב רבא: 'רבי יהודה אומר: הראשונה של אב; ומודה רבי יהודה במאוס את בתו כשהיא קטנה ובגרה ואחר כך נשאת - שאין לאביה רשות בה' אמאי? הכא נמי לימא 'הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן האב'?

אלא אי אתמר הכי אתמר: רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: הואיל וברשותו נכתבין (כתובה הראשונה, שהיה לפני הנשואין, והלכך: בגרה קודם נשואין - לא נכתב ברשותו. [רש"י מע"ר:] הא דגרסינן 'נכתבים' - לשון רבים - אמנה ומאתים דכתובה קאי).

ומיגבא מאימת גביא (כלומר: לענין זכייה דאב; דהא חזינן דלאו בתר אירוסין אזלינן אפילו לרבי יהודה, כדקתני: ומודה רבי יהודה במאוס את בתו קטנה ובגרה כו', אלמא בתר כתיבה אזיל לענין מטרף לקוחות: מאימת טרפא ממעבדי? - משעת אירוסין, דהא מההיא שעתא איחייב בתקנתא דרבנן - או דלמא עד שעת כתיבה, דהויא מלוה בשטר - לא טרפא)?

אמר רב הונא: מנה מאתים (דמתקנתא דרבנן מחייב) - מן האירוסין (טרפא מזמן אירוסין: אם מת או גרשה לאחר נשואין - טורפת לקוחות שלקחו מנכסיו מזמן אירוסין ואילך, דמההיא שעתא אשתעבד), ותוספת (שמעלמא היא באה לה) - מן הנשואין (לא נשתעבד עד זמן כתיבת הכתובה, שקנו מידו וכתב).

ורב אסי אמר: אחד זה ואחד זה מן הנשואין (דהיא גופה מחלה לשעבודא קמא, ונתרצתה בזמן הכתוב בשטר: הכתובה, ככל המפורש בה, בין עיקר בין תוספת).

ומי אמר רב הונא הכי? והאתמר 'הוציאה עליו שתי כתובות, אחת של מאתים (והיא מוקדמת דדוקא כסדר נקט) ואחת של שלש מאות' ואמר רב הונא: באתה לגבות מאתים - גובה (מאתים וטורפת לקוחות) מזמן (הכתוב) ראשון, שלש מאות - גובה מזמן שני (כלומר: אין לה אלא אחד מהן ויפה כחה קודמיו), ואם איתא (דסבר רב הונא 'חוב ראשון מזמן ראשון, ותוספת מזמן שני' - הכא נמי) - תיגבי מאתים מזמן ראשון ומאה מזמן שני!?

ולטעמיך תיגבי חמש מאות כולם: מאתים מזמן ראשון תלת מאה מזמן שני!?! אלא חמש מאות מאי טעמא לא גביא? כיון דלא כתב לה (בכתובה שניה) 'צביתי ואוסיפית' לך תלת מאה אמאתים' (שמע מינה לא להוסיף על הראשונה בא) - הכי קאמר לה: אי מזמן ראשון גביאת - גביא מאתים אי מזמן שני גביאת - גביא תלת מאה (ולא תגבה השניה א"כ הראשונה בטלה),

(כתובות מד, א)

הכא נמי היינו טעמא דלא גביא - מדלא כתב לה 'אוסיפית' לך מאה אמאתים (קמאי) ' (אלא כתב זמן שני לכל השלש מאות, ולא בלשון מוסיף על השטר הראשון) - (שמע מינה) אחולי אחילתיה לשעבודא קמא (אחילתיה לשעבודא קמא, ואם באת לגבות שטר השני תגבה מזמן שני; אבל גבי תוספת המוסיף בכל כתובות על מנה מאתים - כותבין בו 'אוסיפית' לה על מאי דתקון רבנן, הלכך לא אחילתיה לשעבודא קמא, וכדקאי קאי).

אמר מר (אדוב הונא קאי, דאמר 'אם באת לגבות מאתים כו'): אי בעיא בהאי גביא אי בעיא בהאי גביא - לימא פליגא דרב נחמן, דאמר רב נחמן: שני שטרות (של שדה אחת, של מכר או מתנה, וכתבן ראובן לשמעון) היוצאין בזה אחר זה ([כגון] אחד בניסן ואחד בסיון) - ביטל שני את הראשון (ואם כתב לו אחריות, וטרפוה ממנו - אין גובה אלא מזמן שני; והכא נמי נימא ראשון בטיל ליה, דאחליה לשעבודיה קמא) ! ? לאו מי איתמר עלה 'אמר רב פפא: ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא (בשטר בתרא) - לתוספת כתביה' (ולא לבטולי לקמא, אלא דאי מזמן שני אתי למגבי - ליקני עיקר ותוספת, ואי ניחא ליה בקמא משום דקדים - לא ליקני תוספת) ? הכא נמי - הא אוסיף לה מידי (דכתב לה שלש מאות) !

גופא: אמר רב נחמן: שני שטרות היוצאין בזה אחר זה - ביטל שני את הראשון. אמר רב פפא: ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא - לתוספת כתביה. פשיטא ראשון במכר ושני במתנה - ליפות כחו הוא דכתב ליה (ואי נמי לא אוסיף ביה - לא ביטל את הראשון, אלא דלא ליתו בני מצרא לערעורי עליה), (דקיימא לן: מתנה לית בה) משום דינא דבר מצרא; וכל שכן ראשון במתנה ושני במכר, דאמרינן משום דינא דבעל חוב הוא דכתב כן (דאי אתי בעל חוב וטריף ליה מיניה - קבל עליו אחריות בשטר השני, דנהדר וניגבי מיניה מעות הכתובים כאן)¹; אלא אי שניהם במכר שניהם במתנה - ביטל שני את הראשון. מאי טעמא (ביטל) ? רפרם אמר: אימר: אודויי אודי ליה (בעל השטר, שהראשון מזויף היה; ונתרצה על האחר לגבות מזמן שני). רב אחא אמר: אימר אחולי אחליה לשיעבודיה. מאי בינייהו ? איכא בינייהו אורועי סהדי (החתומים בראשון: לרפרם פטולים לרב אחא כשרים [להעיד לטובת מוציא שתי השטרות בענין אחר, שהרי הוא הראה אותם פטולים; אבל לאחרים הם כשרים, שהרי לא הוכח שעשו דבר שלא כהוגן - כן פירשו תוספות ד"ה איכא בינייהו]), ולשלומי פירי (שאכל לוקח בין זמן ראשון לזמן שני: לרפרם משלם) ולטסקא (לפרוע מס הקרקע למלך מזמן ראשון לזמן שני: לרפרם על המוכר לפרוע, לרב אחא על הלוקח לפרוע).

מאי הוי עלה דכתובה (מאימת גביא) ? תא שמע, דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי אלעזר ברכי שמעון: מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנישואין; וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה מן הנישואין. והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנישואין.

משנה : הגירות שנתגיירה בתה עמה וזינתה (באירוסין, והיא נערה) - הרי זו בחנק (ואפילו נתגיירה פחותה מבת שלש שנים, דבחזקת בתולה היא; דכי כתיבא סקילה - בנערה המאורסה בישראל כתיבא, דכתיב [והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה] כי עשתה נבלה בישראל [לזנות בית אביה ובערת הרע מקרבך [דברים כב, כא]]). אין לה לא פתח בית האב (אין צריכים להוציאה אל פתח בית אביה) ולא מאה סלע (אם נמצא בעל שקרן ועדיו זוממין דכולה פרשה בישראל כתיבא). היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה - הרי זו בסקילה (בגמרא יליף לה), ואין לה לא פתח בית האב ולא מאה סלע. היתה הורתה ולידתה בקדושה - הרי היא כבת ישראל לכל דבריה (ויש לה פתח בית אב ומאה סלעים). יש לה אב ואין לה פתח בית האב (כגון שאין לו בית; ובישראלית קמיירי), יש לה פתח בית האב ואין לה אב - הרי זו בסקילה; לא נאמר פתח בית אב אלא למצוה.

(כתובות מד, ב)
גמרא :

¹ ובשני מקרים אלה אין נזקקים לכלל של רב נחמן, שבשני מקרים אלה ברור שהשטר השני היא הערמה, ולכן - אם שני השטרות לפנינו - השני בטל [- על פי הרא"ש וראשונים נוספים, הריא"ז ועוד]

מנא הני מילי (שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה - בסקילה) ?
 אמר ריש לקיש: דאמר קרא [דברים כב, כא:] והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה
 באבנים] ומתה [כי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה ובערת הרע מקרבך] - (והאי 'ומתה' קרא יתירא הוא)
 לרבות הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה.
 אי הכי מילקא נמי נילקי, ומאה סלע נמי לשלם?
 אמר קרא 'ומתה' - למיתה נתרבתה, ולא לקנס.
 ואימא לרבות הורתה ולידתה בקדושה?
 ההיא - ישראלית מעלייתא היא!
 ואימא לרבות הורתה ולידתה שלא בקדושה?
 אם כן, ' (כי עשתה נבלה) בישראל' - מאי אהני ליה?

אמר רבי יוסי בר חנינא: המוציא שם רע על היתומה - פטור,
 שנאמר [דברים כב, יט:] וענשו אתו מאה כסף] ונתנו לאבי הנערה [כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה
 לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו] - פרט לזו שאין לה אב.
 מתיב רבי יוסי בר אבין, ואיתימא רבי יוסי בר זבידא: ' (שמות כב, טז)
 ואם מאן ימאן אביה [לתתה לו - כסף ישקל כמהר הבתולת] לרבות יתומה לקנס (במפתה הכתוב
 מדבר; דמצי למיכתב 'ואם ימאן' וכתב 'ואם מאן ימאן' - בין אביה קיים וממאן, בין שאין אביה קיים והיא
 ממאנת; אלמא אף על גב דכתיב באונס 'ונתן'... לאבי הנער', ואונס ומפתה מהדדי גמירי - מיחייב קנס איתומה;
 וכי תימא שאני הכא דרבי רחמנא [אבל לגבי מוציא שם רע לא אתרבאי] - הכא נמי לאו יתומה משמע מריבוי
 אלא דבין היא ובין אביה יכולין לעכב, כדאמרינן ב'אלו נערות' (לעיל לט, ב); ויתומה לא אתרבאי הכא, אלא
 דסבירא ליה לתנא ד'אביה' דקאמר קרא [שמות כב, טז] - לאו למעוטי יתומה, אלא למימרא דקנסה לאביה, ולא
 לעצמה; והוא הדין ל'אביה' האמור במוציא שם רע [דברים כב, כא:] לזנות בית אביה] - דכרי רבי יוסי
 הגלילי' ?!

הוא מותיב לה והוא מפרק לה: (הא יתומה דקאמר תנא) בבא עליה ואח"כ
 נתינתה (ולעולם 'אבי הנערה' - למעוטי יתומה, בין בקנס בין בהוצאת שם רע).
 רבא אמר: חייב (המוציא שם רע על היתומה).
 ממאי?

מדתני אמרי: ' [דברים כב, יט:] וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על] בתולת ישראל
 [ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו] - ולא בתולת גרים' (והא בתולת גרים יתומה היא,
 דרחמנא אפקריה לזרעיה דמצרי כשל חמור דכתיב [יחזקאל כג] 'זרמת סוסיס זרמתס' והוא לשון שכבת זרע
 הזורם כזרם מים, ואצטריך קרא למעוטי): אי אמרת בשלמא כי האי גוונא בישראל
 מיחייב - היינו דאיצטריך קרא למעוטי גרים, אלא אי אמרת
 בישראל כי האי גוונא פטור - השתא בישראל פטור, בגרים
 מיבעיא?

אמר ריש לקיש: המוציא שם רע על הקטנה - פטור, שנאמר: [דברים כב, יט:]
 וענשו אתו מאה כסף] ונתנו לאבי הנערה [כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה
 כל ימיו] - 'נערה' מלא דבר הכתוב (בכל מקום כתיב 'נער' וכאן כתיב 'נערה' מלא - להוציא
 את הקטנה).

מתקיף לה רב אחא בר אבא: טעמא דכתיב בה 'הנערה', הא לאו הכי
 הוה אמינא אפילו קטנה? הא כתיב (דברים כב, ב) ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו
 בתולים [נערה] (פסוק כא) והוציאו את הנער[ה] אל פתח בית אביה וסקלוה [אנשי עירה באבנים ומתה כי
 עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה; ובערת הרע מקרבך] וקטנה לאו בת עונשין היא? !
 אלא כאן 'נערה', הא כל מקום שנאמר 'נער' - אפילו קטנה במשמע.
 (אלא האי דכתיב מלא - לא ללמד על עצמו בא, ולהוציא את הקטנה, דבלאו הכי דרשא - אמעיטא לה קטנה,
 כדאמרינן, דלאו בת עונשין; אלא ללמד בא על כל 'נערה' שבתורה שכתובין חסר - לומר שאף הקטנה במשמע;
 והכי יליף כאן 'נערה' כאן, שאי אפשר בקטנה, כתיב מלא - הא למדת שכל מקום שנכתב חסר אף הקטנה
 במשמע כגון באונס ומפתה.)

תני שילא: 'שלש מדות כנערה (במיתת נערה המאורסה):
 (1) באו לה עדים בבית חמיה (לאחר שניסת) שזינתה בבית אביה (באירוסין) -

(כתובות מה, א)

סוקלין אותה על פתח בית אביה (דהכי כתיב 'הוציאו את הנערה[ה] אל פתח בית אביה',
 והאי - בבאו עדים בבית חמיה כתיב, דהא במוציא שם רע כתיב, דמפרש ביה קרא 'ואקרב אליה' - אלמא
 כשניסת), כלומר: ראו גידולים שגידלתם (כלומר: מבית זה יצאת הנבלה: שבו זינתה);
 (2) באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית אביה - סוקלין אותה על
 פתח שער העיר (דכתיב 'מי יהיה נערה בתולה מאורסה וגו' והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההיא'
 [דברים כב, כג-כד]);

3) **סרחה ולבסוף בגרה - תידון בחנק** (כי היכי דאילו זנאי השתא לאו סקילה איכא, אלא חנק דכי כתיב סקילה - בזינתה נערה כתיב, שנאמר 'כי יהיה נערה בתולה וגו' - השתא נמי בחנק, דכיון דאשתני גופא בין חטא להעמדה בדין - אשתני קטלא לכדהשתא) .

למימרא דכל היכא דאשתני גופא אישתני קטלא? ורמינהי: 'נערה המאורסה שזינתה, ומשבגרה הוציא עליה שם רע' (שכנסה משבגרה ולא מצא לה בתולים ובא לבית דין) - **הוא אינו לוקה** (אם כיחש) **ואינו נותן מאה סלע** (דכי כתיב 'ויסרו אותו - מלקות - וענשו אותו - ממוך' - בנערה כתיב, וזה - עקימת שפתיו גורמין לו ליענש כדמתוך לקמן, ועקימת שפתיו - בבגרת הוא?); (אם אמת היה) **היא וזוממיה** (עדים שהיו מעידים על זנותה ונמצאו זוממין) **מקדימין לבית הסקילה'** (כלומר: ישכימו בבוקר לשם, כי אין להם נס והמלטה מן המיתה הזאת) ! ?

'היא וזוממיה' ? סלקא דעתא (אם אמת היה אין שקר) ?

אלא 'או היא (אם אמת), או זוממיה (אם שקר) - מקדימין לבית הסקילה' (אלמא אף על גב דאשתני גופא [שהרי היא בגרה], ואילו זנאי השתא בת חנק היא - לא אמרינן אישתני קטלא);

אמר רבא: מוציא שם רע קאמרת (לאותובי אסרקה ולבסוף בגרה, דתני תנא דאירי בבא לה עדים בבית אביה) ? **שאני** (מיתה הבאה על ידי) **מוציא שם רע** (דבעל משנשאת), **דחידוש הוא** (ולא אמרינן בה דמשום דאשתני דינא, דאי זנאי השתא - בת חנק היא, נימא אישתני קטלא דהך דזנאי בנערות), (ותדע:) **דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה - בחנק** (דהא בלא בגרה נמי [בלא] הוצאת שם רע, ואפילו בנערות - אשתני דינא הוא: דאילו זנאי השתא חנק הוא דאיכא, הואיל ונכנסה לחופה, אף על פי שלא נבעלה, כדתניא [לקמן מח,ב] **'נערה - ולא בוגרת, בתולה - ולא בעולה, מאורסה - ולא נשואה'**; מאי לא נשואה? אי נימא 'נשואה ממש' - היינו 'ולא בעולה'! אלא לאו נכנסה לחופה ולא נבעלה' - אלמא אילו זנאי השתא - בת חנק היא), **ואילו מוציא שם רע** (עליה השתא, חנאי קודם כניסה לחופה) **בסקילה** (אלמא בהוצאת שם רע לא אמרינן דמשום דאשתני דינא אילו זנאי השתא לישתני קטלא הבא על ידי זנות דמעיקרא, והילכך: כי בגרה נמי וניסת - לא אמרינן במוציא שם רע דמשום דאשתני דינא דהשתא אישתני קטלא דמעיקרא) !

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא: דלמא כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופא (כלומר: הא ראייה דמייתנין מסתם מוציא שם רע לכאן - לאו ראייה היא לכאן, דהתם הוא דאף על גב דאשתני דינא: דאילו זנאי השתא - לא אישתני קטלא, דהא דזנאי מעיקרא משום דלא אישתני גופא הוא, וחידוש שחידשה תורה באשתני דינא חדית, באשתני גופא לא חדית), **אבל היכא דאשתני גופא לא חדית רחמנא** (אבל בגרה - אישתני גופא היא; ואי בבאו לה עדים בבית אביה - אית לך למימר 'סרחה ולבסוף בגרה בחנק' במוציא שם רע נמי משבגרה הוה ליה למיתני חנק) ?

אלא אמר רב נחמן בר יצחק: (הא דתני שילא תידון בחנק): (אי אמרינן) **'אישתני קטלא** (קטלא) **ולא אישתני** (או לא אישתני קטלא) **'** (הואיל ואישתני גופא אישתני קטלא' ותניא אחריתא 'בסקילה, ואף על גב דאשתני גופא לא אישתני קטלא') - **תנאי היא, דתנן** [הוריות פ"ג מ"ג]: **'חטאו עד שלא נתמנו** (נשיא ומשוח שאין קרבנם כשל יחיד: שהנשיא מביא שעיר ומשוח מביא פרה) **ונתמנו - הרי הן כהדיוטות** (בכשבה ושעירה: שאע"פ שנשתנה גופם לא נשתנה קרבנם); **רבי שמעון אומר: אם נודע להם עד שלא נתמנו** (דהוה ליה ידיעה וחטאה בחד גופא) - **חייבים** (כהדיוטות), **משנתמנו**² (דהוה ליה חטאה בשעת קרבן יחיד וידיעה בשעת קרבן נשיא) - **פטורים** (לגמרי) **'** ! (אלמא דמשום דאשתני גופא אישתני קרבן!)

(כתובות מה, ב)

אימור (כלומר: ליכא למאן דאמר הכא 'אישתני קרבן' משום שינויא דגופא, מדלא מחייב להו רבי שמעון לנודע להם משנתמנו לאיתויי כדהשתא, אלא פטורין לגמרי קאמר, וטעמא דידיה: משום דבעי ידיעה וחטאה בחד גופא) **דשמעינן ליה לרבי שמעון דאזיל אף בתר ידיעה** (כלומר: שעת החטא מחייבתו כשכבה, ושעת ידיעה מחייבתו שעיר; לפיכך אין כאן אחד מכל הקרבנות שחייבתו תורה); **דאזיל בתר ידיעה** (דשינוי הגוף) **ולא אזיל בתר חטאה** (כי ההיא דתני שילא 'תידון בחנק' מי שמעת ליה? אם כן (דהכי שמעת ליה) - ליייתי קרבן כי דהשתא: משוח פרה ונשיא שעיר! ?

² Kesuvos 045b: Korban of a Hedyot-come-Nasi:

Yeshayahu Hollander asks: The Gemara on Ketubot 45b analyses the statement of Rabbi Shimon

"Mishenitmanu Peturin."Why does the gemara not suggest the following explanation:

סנהדרין יד,א: דא"ר אלעזר: אין אדם עולה לגדולה אלא א"כ מוחלין לו על כל עונותיו

The Kollel replies: The fact that one is forgiven does not exempt him from the Chiyuv Chatas which he must have for Kaparah. Even Yom Kipur, which also is Mechaper, does not exempt one from a Chatas.

Dov Zupnick

(שינוי הוא:) האמר ליה רבי יוחנן לתנא (דתנא קמיה להא דתני שילא) : תני 'תידון בסקילה' [ולא 'בחנק'] .

ואמאי [בסקילה ולא בחנק] ? 'נערה המאורסה' אמר רחמנא , והא - בוגרת היא ?

אמר רבי אילעא : אמר קרא : 'הנערה' [דברים כב, כא] והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה כי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה; ובערת הרע מקרבך] (והוציאו את הנערה - ולא כתב 'והוציאוה') - הנערה שהיתה כבר (ואף על פי שאינה עכשיו) [ולא בחנק, אלא בסקילה] .

אמר ליה רבי חנניא לרבי אילעא : אי הכי מילקא נמי לילקי , ומאה סלע נמי לישלם ! ?

אמר ליה : רחמנא ניצלן מהאי דעתא (כִּיְחַד מִמֶּנּוּ טַעְמוֹ שֶׁל דָּבָר מִפְּנֵי שִׁתְּלוּי בַּהֲבֵנָה הַלֵּב, כַּדְמַפְרֵשׁ לִקְמוֹן: 'זו מעשיה גרמו לה כו') !

אדרבה ! רחמנא ניצלן מדעתא דידך !!

וטעמא מאי ?

אמר רבי יצחק בר אבין ואיתימא רבי יצחק בר אבא : זו מעשיה גרמו לה , וזה עקימת שפתיו גרמו לו : זו מעשיה גרמו לה : כשהיא זנאי - נערה זנאי ; וזה עקימת שפתיו גרמו לו : אימת קא מיחייב ? ההיא שעתא , וההיא שעתא בוגרת הואי .

תנו רבנן [הרישא כתוספתא סנהדרין פ"י ה"י [צוקרמנדל], בשנויים] : 'נערה המאורסה שזינתה - סוקלין אותה על פתח בית אביה (אם באו עדים משניסת) ; אין לה פתח בית האב - סוקלין אותה על פתח שער העיר ההיא (ואפילו נידון בעיר אחרת) ; ובעיר שרובה עובדי כוכבים - סוקלין אותה על פתח בית דין . כיוצא בדבר אתה אומר : העובד עבודת כוכבים - סוקלין אותו על שער שעבד בו ; ובעיר שרובה עובדי כוכבים - סוקלין אותו על פתח בית דין .'

מנא הני מילי ?

דתנו רבנן [בעובד עבודה זרה] : ' [דברים יז, ה] : והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל[שערך] - את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו] - זה שער שעבד בו .

אתה אומר שער שעבד בו - או אינו אלא שער שנידון בו ?

נאמר שעריך למטה [בעונש על עבודה זרה דברים יז, ה] ונאמר שעריך למעלה [בעבירה - דברים יז, ב] כי ימצא בקרבך באחד שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלקיך לעבר בריתו] ; מה שעריך האמור למעלה = שער שעבד בו (- דהא ודאי באותו שער שעבד בו עבירה) - אף שעריך האמור למטה (והוצאת את האיש ההוא אל שערך וגו') = שער שעבד בו .

דבר אחר 'שעריך' (בעבודת כוכבים כתיב והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו וגו' [דברים יז, ה]) - ולא שערי עובדי כוכבים .'

האי 'שעריך' - הא אפיקתיה [לשער שעבר בו את העבירה, ולא שער שנדון בו] ! ?

אם כן לימא קרא 'שער' ; מאי 'שעריך' ? שמע מינה תרתי .

אשכחן עבודת כוכבים ; נערה המאורסה מנא לן ?

אמר רבי אבהו : גמר 'פתח' מ'פתח' ו'פתח' מ'שער' ו'שער' מ'שעריך' (אסמכתא דרבנן בעלמא: כתיב הכא 'אל פתח בית אביה' וכתיב במשכן 'מסך פתח שער החצר' [במדבר ז, כו] - מה פתח האמור במשכן - שער עמו, אף פתח האמור כאן - שער עמו; והדר גמר האי שער - מ'שעריך' האמור בעבודת כוכבים) .

[דברים כב, יח] ולקחו זקני העיר ההוא את האיש ויסרו אותו [דברים כב, יט] וענשו אותו מאה כסף, ונתנו לאבי הנערה - כי הוציא שם רע על בתולת ישראל; ולו תהיה לאשה, לא יוכל לשלחה כל ימיו

תנו רבנן : 'המוציא שם רע - לוקה ונותן מאה סלע .

רבי יהודה אומר : ללקות (מלקות במוציא שם רע, מ'יסרו אותו') - לוקה מכל מקום (בין בעל ובא לבית דין והוציא שם רע על ידי בעילתו, ואמר "לא מצאתי לבתך בתולים", בין לא בעל ובא לבית דין ואמר "באו לי עדים שזינתה בבית אביה, והרי היא לפניכם") ; מאה סלע : כָּעֵל - נותן , לא כָּעֵל - אינו נותן .

קא מיפלגי בפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן (לקמן בשמעתין) , והכי קאמר : 'המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע , בין כָּעֵל בין שלא כָּעֵל' - כרבנן (דאמרי פרשת מוציא שם רע בין בעל בין לא בעל, וכתיב ביה 'ויסרו...'

וענשו'; 'רבי יהודה אומר: ללקות לוקה מכל מקום; מאה סלע: בעל - נותן, לא בעל אינו נותן' - כרבי אליעזר בן יעקב (דאמר לקמן: לא נאמר פרשת מוציא שם רע אלא כשבועל; הלכך מאה סלע לא מחייבין ליה אלא כשבועל, אבל מלקות - דמשום אזהרת 'לא תלך רכיל' (ויקרא יט, טז) הוא - לקי, ואפילו לא בעל, דהא הלך רכיל! ואי משום דהוי לאו שאין בו מעשה - רבי יהודה לטעמיה, דאמר: לאו שאין בו מעשה לוקין עליו [במסכת מכות (ד, ב) ובשחיטת חולין (פג, א)]³. איכא דאמרי: כולה כרבי אליעזר בן יעקב, והכי קאמר: 'המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע, והוא שבועל' (כרבי אליעזר בן יעקב; וקסבר תנא קמא אליבא דרבי אליעזר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ומלקות דמוציא שם רע חידוש הוא, ומ'יסרו אותו' נפקא, והוא קרא כשבועל כתיב); 'רבי יהודה אומר: ללקות לוקה מכל מקום' (דמלקות משום אזהרת 'לא תלך רכיל' הוא, ולא שאין בו מעשה לוקין עליו).

וסבר רבי יהודה ללקות לוקה מכל מקום? והתניא: 'רבי יהודה אומר: בעל - לוקה, לא בעל - אינו לוקה'? אמר רב נחמן בר יצחק: 'לוקה' (לוקה מכל מקום דקאמר -) מכת מרדות מדרבנן.

(כתובות מו, א)
רב פפא אמר: (לעולם מלקות ממש) מאי 'בעל לוקה' (לא בעל אינו לוקה)? דקתני התם (בהך ברייתא)? - ממוין (ממון דמאה סלע קאמר).

Chart #8
Daf 45b

THE PUNISHMENTS FOR BEING "MOTZI SHEM RA"
BEFORE THE FIRST "BE'ILAH"

	(A) MALKUS	(B) KENAS OF 100 SHEKEL
1) RABANAN (first version)	Yes (1)	Yes
2) REBBI YEHUDAH	Yes (2)	No

³ Kesuvos 046: An Azharah for Edim Zomemim

עדים זוממין - לא תונו - לא תלך רכיל

Yeshai Hollander asked:

Why does the gemara bring the Azhara of Motzi Shem Ra from Lo Selech Rachil and not from Lo Sonu?

The Kollel replies:

Although Ona'as Devarim means that it is prohibited to make one feel bad, it only applies only when making a remark to their face that embarrasses them (RAMBAM, Hilchos Teshuvah 7:10). Motzi Shem Ra applies whether or not the woman is present.

Dov Zupnik

In addition, it could be that the Pasuk "Lo Selech Rachil" includes an *inference* to Motzi Shem Ra, since it ends "b'Amecha," a word reserved in other places for a wife (Lo Yitamei Ba'al *b'Amav*). The other verse, "v'Nishmarta mi'Kol Davar Ra" mentions Dibur Ra, which certainly implies Motzi Shem Ra.

The verse you mentioned, though, mentions "Ish ba'Amito," which certainly does not sound like a man against his wife.

-Mordecai

=====
FOOTNOTES:
=====

- (1) This Malkus is mid'Oraisa.
(2) According to Rashi's explanation of Rav Papa, this Malkus is mid'Oraisa. According to Rashi's explanation of Rav Nachman bar Yitzchak, and according to Tosfos' explanation of both Amora'im, this Malkus is mid'Rabanan.

וקרי ליה לממוזן 'מלקות' ?
אין, והא תנן [ערכין פ"ה מ"ג, יחד עם תוספתא עריכין פ"ג ה"ג: [צוקרמנדל]]: 'האומר "חצי ערכי עלי" - נותן חצי ערכו (לפי שניו, דערך קצוב בפרשה לפי השנים); רבי יוסי כרבי יהודה אומר: לוקה ונותן ערך שלם.' 'לוקה' אמאי? אמר רב פפא: לוקה בערך שלם. מאי טעמא? גזירה [על האומר] "חצי ערכו" (דמשמע חצי ערך שלם שקצוב לו לפי שנים) אטו [האומר] "ערך חציו", ו(האומר) "ערך חציו (עלי)" (או "ערך ראשי" או "לבי עלי" נותן ערך שלם: (ד) הוי ליה (מערך) אבר שהנשמה תלויה בו (וגבי ערכין כתיב (ויקרא כז), בערך נפשות: שהמערך אבר שהנשמה תלויה בו - נותן קצבה שנתנה בו תורה).

[דברים כב"ח] ולקחו זקני העיר ההוא את האיש ויסרו אותו. [דברים כב"ט] וענשו אותו מאה כסף, ונתנו לאבי הנערה - כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, ולו תהיה לאשה, לא יוכל לשלחה כל ימיו תנו רבנן: 'וענשו אותו - זה ממוזן', 'ויסרו' - זה מלקות'. בשלמא 'וענשו' - זה ממוזן', דכתיב 'וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה'; אלא 'ויסרו' - זה מלקות' מנלן?
אמר רבי אבהו: למדנו יסרו מיסרו (כתיב הכא 'ויסרו אותו' וכתיב גבי סורר ומורה 'ויסרו' [דברים כא"ח: כי יהיה לאיש בן סורר ומורה - איננו שמע בקול אביו ובקול אמו; ויסרו אותו ולא ישמע אליהם] - מה להלן בן עמו אף כאן בן עמו, והיינו 'ויסרו' דהכא מ'ויסרו' דהתם; ויסרו מבן (וההוא 'ויסרו' דהתם מ'בן' שעמו, דלגמריה ל'בן' שעמו על 'ויסרו' דהכא) ובן מבן (והדר יליף 'בן' דאיייתין הכא מ'בן') [דברים כה"ב] והיה אם בן הכות הרשע [והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר] (מה התם מלקות אף הכא מלקות).

אזהרה למוציא שם רע מנלן?
רבי אלעזר אמר: מ'לא תלך רכיל [בעמך ולא תעמד על דם רעך אני ה' (ויקרא יט, טז)]
רבי נתן אומר: מ'ונשמרת מכל דבר רע' [דברים כג"י: כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מכל דבר רע] (וכל מקום שנאמר 'השמר' פן ו'אל' אינו אלא לא תעשה).
ורבי אלעזר - מאי טעמא לא אמר מהאי?
ההוא מיבעי ליה לכדרבי פנחס בן יאיר (במסכת עבודה זרה): 'ונשמרת מכל דבר רע' - מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר: אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה' (דסמין ליה כי יהיה בן איש [אשר לא יהיה טהור מקרה לילה...] [דברים כג"א]).
ורבי נתן - מאי טעמא לא אמר מהאי?
ההוא - אזהרה לבית דין שלא יהא רך לזה וקשה לזה (ו'רכיל' לשון רך ליה תהיה' [ספרא קדושים פרשתא ב פרק ד הלכה ה]).

'לא אמר לעדים (המעידים על זנותה) "בואו והעידוני" והן מעידים אותה מאליהן - הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלעים; היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה'.
'היא וזוממיה' ? סלקא דעתך?
אלא: או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה.
טעמא - דלא אמר להו, הא אמר להו - אף על גב דלא אגרינהו, לאפוקי מדרכי יהודה, דתניא: 'רבי יהודה אומר: אינו חייב עד שישכור עדים'.

⁴ ומדוע לא מויקרא כה, יז, והוא לאו רנא בספר המצוות לרמב"ם: שלא יונה בדברים, שנאמר "ולא תונו איש את עמיתו" - זו אונאת דברים. תשובה: 'לא תונו' - בידיעתה ובעיקר בפניה, מוציא שם רע ורכילות - גם שלא בפניה וגם שלא בידיעתה - דב זופניק, כולל דף יומי.

מאי טעמא דרבי יהודה?
 אמר רבי אבהו: אתיא 'שימה' 'שימה': כתיב הכא (דברים כב, יד) ושם לה עלילות דברים [והוצא עליה שם רע, ואמר: את האשה הזאת לקחתי, ואקרב אליה, ולא מצאתי לה בתולים], וכתב התם [שמות כב, כד]: אם כסף תלוה את עמי את העני עמך - לא תהיה לו כנשה] לא תשימון עליו נשך - מה להלן ממון אף כאן ממון.
 אמר רב נחמן בר יצחק, וכן תני רב יוסף צידוני בי רבי שמעון בן יוחאי: אתיא 'שימה' 'שימה'.
 בעי רבי ירמיה: שכון בקרקע (לרבי יהודה) - מהו (כיון דמרבית גמר - כסף או אוכל בעינן דהו מטלטלין, כדכתיב לענין רבית? או דלמא לממון הוא דגמר גזירה שוה, ואפילו מקרקעי)?
 בפחות משה פרוטה מהו? שניהם בפרוטה מהו?
 בעי רב אשי: הוציא שם רע על הנישואין הראשונים (כנסה ולא הוציא שם רע וגרשה והחזירה, ואחר כך מוציא שם רע "לא מצאתי בתולים" לנישואין קמאי) מהו? על נשואי אחיו מהו?

פשוט מיהא חדא: דתני רבי יונה [דברים כב, טז: ואמר אבי הנער אל הזקנים] את בתי נתתי לאיש הזה [וישנאה] - לזה ולא ליבם (אין יבם שהוציא שם רע על נישואי אחיו בכלל פרשה זו, לטעון טענת בתולים. איפשיטא ליה בעיא בתרייתא).

מאי רבנן ומאי רבי אליעזר בן יעקב [שהוזכר לעיל מה, ב]?
 דתניא: 'כיצד הוצאת שם רע?'
 בא לבית דין ואמר: "פלוגי: לא מצאתי לכתך בתולים!" אם יש עדים שזינתה תחתיו - יש לה כתובה מנה.
 'אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה'? בת סקילה היא!

הכי קאמר: אם יש עדים שזינתה תחתיו - בסקילה; זינתה מעיקרא - יש לה כתובה מנה (קסבר: כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה - יש לה כתובה מנה).

נמצא ששם רע אינו שם רע - הוא לוקה ונותן מאה סלע, בין כעל ובין לא כעל.
 רבי אליעזר בן יעקב אומר: לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל.
 בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב, היינו דכתיב 'ובא אליה' 'ואקרב אליה' [דברים כב, יג]: כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה [פסוק יד] ושם לה עלילות דברים והוצא עליה שם רע ואמר: את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים; אלא לרבנן מאי 'ובא אליה' 'ואקרב אליה'?

'ובא אליה' - בעלילות, 'ואקרב אליה' - בדברים.
 בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב, היינו דכתיב [דברים כב, יז] והנה הוא שם עלילת דברים לאמר לא מצאתי לכתך בתולים [ואלה בתולי בתי: ופרשו השמלה לפני זקני העיר]; אלא לרבנן מאי 'לא מצאתי לכתך בתולים'?

לא מצאתי לכתך כשרי בתולים (עדים שיזימו או יכחישו את אלו ויכשירו את בתך לבתולה גמורה).
 בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב, היינו דכתיב [שם] 'ואלה בתולי בתי'; אלא לרבנן מאי 'ואלה בתולי בתי'?

ואלה כשרי בתולי בתי (עדים המזימין את עדי).
 בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב, היינו דכתיב [שם] 'ופרשו השמלה'; אלא לרבנן מאי 'ופרשו השמלה'?

אמר רבי אבהו: פרשו מה ששם לה, כדתניא [ספרי דברים פסוק רלז, מדברי רבי עקיבא]: 'ופרשו השמלה' - מלמד שבאין עדים של זה ועדים של זה וכוורדין את הדבר כשמלה חדשה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: דברים ככתבן: שמלה ממש.

שלח רבי יצחק בר רב יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן: אף על גב שלא מצינו בכל התורה כולה שחלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה למכות ולעונשין ('משכבי אשה' כתיב: שני משכבותיה שוין לכל משפט עריות) - אבל מוציא שם רע חלק (שאם הביא עדים שנבעלה ארוסתו שלא כדרכה, ונמצאו זוממין - אינו נותן מאה סלע, דלא מצאתי בתולים' כתיב - במקום בתולים): אינו חייב עד שיבעול שלא כדרכה ויוציא שם רע כדרכה' (כלומר: כשבעל נאמרו דברים, ובעילתו אפילו היא שלא כדרכה, כי היכי דלא חלק בשאר עונשין; אבל ביאה של זנות שהוא מוציא לעז עליה - צריך שיאמר על ביאה כדרכה; ולקמן מפרש לה).

כמאן? אי כרבנן - אף על גב דלא בעל! אי כרבי אליעזר בן יעקב

(כתובות מו, ב)

אידי ואידי כדרכה בעינן (כיון דאמר דברים ככתבן - היאך אתה קורא 'לא מצאתי לה בתולים' אלא אם כן אמר 'בעלתי כדרכה ומצאתיה בעולה')! אלא שלח רב כהנא משמיה דרבי יוחנן: 'אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה'.

משנה:

האב זכאי בבתו (בקטנות ובנערות) בקידושיה: בכסף (שכסף קידושיה שלו), בשטר (שאם קבל שטר אירוסין עליה הרי זו מקודשת) ובביאה (רשאי למוסרה לביאה לשם קידושין); זכאי במציאתה, ובמעשה ידיה, ובהפרת נדריה [לא בקטנה, שאין נדריה כלום], ומקבל את גיטה (אם נתגרשה מן האירוסין וקודם שבגרה; אבל בגרה או ניסת שוב - אין לו רשות בה), ואינו אוכל פירות (אם נפלו לה קרקעות בירושה מבית אמה - אין אביה אוכל פירותיהן, אלא עושין לה סגולה) בחייה (אלא אם כן מתה והוא יורשה). נשאת - יתר עליו הבעל (שהוא זוכה גם בכל השנויים למעלה), שאוכל פירות בחייה (ואוכל פירות מנכסים שנפלו לה בירושה משניסת לו), וחייב במזונותיה, ובפרקונה (אם נשבת שהוא תנאי בית דין, כדתן במתניתין), וקבורתה (דאמרינן לקמן 'קבורתה תחת כתובתה שהכניסה לו מבית אביה', והוא יורשה במיתתה). רבי יהודה אומר: אפילו עני שבישראל לא יפחות משני חלילין (להפ90; קלמיל"ש) ומקוננות.

גמרא:

בכסף מנלן (דכסף קידושיה לאביה)?

אמר רב יהודה: אמר קרא [שמות כא, יא: ואם שלש אלה לא יעשה לה] ויצאה חנם אין כסף (באמה העבריה כתיב; וב[מסכת] קידושין פריך 'האי - מבעי ליה לגופיה') - אין כסף לאדון זה (בצאתה מרשותו בסימני נערות, כדילפינן בקידושין: דביוצאה בסימנים משתעי קרא) ויש כסף לאדון אחר (כשיוצאה מרשותו); ומנו? - אביה (שאין אדון לבת ישראל אלא אביה - חוץ מזה שנמכרה לו)! ואימא לדידה (וקרא - כי אתא - לאשמועינן אתא שהיא נקנית לבעל בקדושי כסף; והכי תדרשיה: אין כסף ביציאה זו אבל יש כסף ביציאה אחרת; ולעולם דידה הוי)? השתא אביה מקבל קידושיה, דכתיב [דברים כב, טז: ואמר אבי הנער אל הזקנים:] את בתי נתתי לאיש הזה [וישנאה] - איהי שקלא כספא? ואימא 'הני מילי' (דאמרה תורה 'את בתי נתתי' - שבדו נתינתה) קטנה, דלית לה יד (לקדש עצמה; ואף על גב דגבי מוציא שם רע כתיב, וההיא נערה הוה - דלמא הכי קאמר: 'את בתי נתתי בקטנותה, ועתה נערה'), אבל נערה, דאית לה יד - איהי תקדש נפשה ואיהי תשקול כספא?

אמר קרא [במדבר לז, יז: אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו, בין אב לבתו] בנעוריה בית אביה - כל שבח נעורים לאביה.

ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב: 'מניין שמעשה הבת לאביה? - שנאמר (שמות כא, יז) וכי ימכור איש את בתו לאמה [לא תצא כצאת העבדים] - מה אמה מעשה ידיה לרבה, אף בת מעשה ידיה לאביה' - למה לי? תיפוק ליה מ'בנעוריה בית אביה'? אלא ההוא - בהפרת נדרים הוא דכתיב (מסקנא דקושיא היא, ולא שינויא הוא) [ואם כן אין ללמוד מזה מה שלמדנו לעיל, שגם בנערה 'כל שבח נעוריה לאביה']?!

(אלא כי פרכת 'אימא לדידה' - הכי תשני: מסתברא כי קא ממעט קרא יציאתה מרשות אב בקידושין מתורת יציאתה מרשות אדון בסימנין)

וכי תימא נילף (כסף קידושיה) מינה (מקנסה שזיכתה תורה לאב)? - ממונא מאיסורא לא ילפינן;

וכי תימא נילף מקנסא? - ממונא מקנסא לא ילפינן; וכי תימא נילף מבושת ופגם (דאמרינן ב'אלו נערות' (לעיל מ, ב) שהוא של אב)? - שאני בושת ופגם דאביה נמי שייך ביה (בידו ליטול ממון ולביישה בבושת זה; למוסרה לביאת קידושין למנוול ולמוכה שחין);

אלא מסתברא דכי ממעט רחמנא - יציאה דכוותה קא ממעט (מה כסף דיציאת אדון - אי הוה התם כסף דאדון שהיא יוצאה ממנו בעי מהוי, כפדיון גרעונה דמגרעת עמו ויוצאה, והמתיר נותנת לו - אף כי קאמר נמי 'יש כסף ביציאה אחרת' - דאדון שהיא יוצאה ממנו בעי למהוי, ולא לדידה; ואי אמרת לדידה הוה - לא קא ממעט יציאה דכוותה; כך מפורש בשאלתות דרב אחאי גאון; ואני

שמעתי: 'יציאה דכוותה קא ממעט': מה התם נערה - אף הכא נערה; וקשיא לי: אכתי אימא לדידה; ובמסכת קידושין פירשתי בלשון שמועתי - ובקושי).

והא לא דמיא הא יציאה (דקדושין) להא יציאה (ליציאת אמה העבריה, ולא יציאה דכוותה' היא): התם, גבי אדון, נפקא לה מרשותיה לגמרי; יציאה דאב - אכתי מחסרא מסירה לחופה (ועדיין היא ברשות האב לירושתה ולמעשה ידיה)! מהפרת נדרים מיהא נפקא לה מרשותיה, דתנן [נדרים פ"י מ"א]: 'נערה המאורסה - אביה ובעלה מפירין לה נדריה' (דעד עכשיו היה מיפר לבדו, ועתה מיפר בשותפות עם בעלה).

שטר וביאה:

(בשטר וביאה) מנא לן - (דביד אביה לקדשה ולמוסרה על כרחיה)? אמר קרא [דברים כד, ו] ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר - איתקוש הוויות להדדי (מה כסף ברשות אביה - אף קידושי שטר וביאה ביד אביה; וקידושי שטר וביאה, דמקדשת בהו - ילפינן בקידושין).

זכאי במציאתה:

(כתובות מז, א)

משום איבה (דכיון דאינו חייב במזונותיה, אי אמרת מציאתה שלה - איכא איבה ולא זיין [מפרנס] לה תו).

במעשה ידיה:

מנלן?

דאמר רב הונא אמר רב: מניין שמעשה הבת לאב? - שנאמר (שמות כא, ז) וכי ימכור איש את בתו לאמה [לא תצא כצאת העבדים] - מה אמה מעשה ידיה לרבה - אף בת מעשה ידיה לאביה.

ואימא הני מילי - קטנה, דמצי מזבן לה, אבל נערה - דלא מצי מזבן לה - מעשה ידיה דידה הוו?

מסתברא דאביה הוו; דאי סלקא דעתא מעשה ידיה לאו דאביה, אלא הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה (כדכתיב "אתבתי נתתי" - כל נתינות שבה במשמע) - היכי מצי מסר לה הא קמבטל לה ממעשה ידיה (ואותו היום אינה עושה מלאכה)!

פריך רב אחאי: אימא דיהיב לה שכר פקעתה (בטילותה); אי נמי דמסר לה בליליא; אי נמי דמסר לה בשבתות וימים טובים; אלא קטנה - לא צריכא קרא (דקשיא לך לעיל 'אימא הני מילי קטנה'): השתא זבוני מזבין לה, מעשה ידיה מיבעי (לאו קושיא היא); [אלא] כי איצטריך קרא - לנערה (ואף על גב דעיקר קרא בקטנה כתיב - מיהו קרא יתירא הוא, דכתיב 'לְאִמָּה' - לאקושי בת לאמה: להיקישא דנערה אתיא).

Kesuvos Chart #9
Daf 46b

THE SOURCES FOR A FATHER'S RIGHTS OVER HIS DAUGHTER

	(A) KETANAH	(B) NA'ARAH
1) KIDUSHIN(1)	"Es Biti Nasati"(2) (Devarim 22:16)	"v'Yatz'ah Chinam" (Shemos 21:11)
2) MA'ASEI YADEHAH(1)	A Kal v'Chomer from Mecher	A Hekesh from "Bito" to "Amah" (Shemos 21:7)

=====
FOOTNOTES:

=====

(1) The Gemara in Kidushin (4a) explains that it is not possible to learn Kidushin and Ma'asei Yadehah from each other. Had the Torah just taught that the father is entitled to her Kidushin, we would have thought that Ma'asei Yadehah is different -- since she toiled for it, she should keep it. And had the Torah just taught that the father is entitled to her Ma'asei Yadehah, we would have thought that he gets only her Ma'asei Yadehah and not her Kidushin, because he provides her with Mezonos (sustenance, which enables her to work).

(2) Tosfos explains that l'Maskanah, this source is not necessary, since we learn from "v'Yatz'ah Chinam" that even the Kidushin of a Na'arah belongs to her father, and thus certainly the Kidushin of a Ketanah belongs to her father (and the verse of "Es Biti Nasati" is used to teach something else).

בהפרת נדריה :

מנלן ?

דכתיב : [במדבר ל"ז: אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו, בין אב לבתו] **בנעוריה בית אביה** (גבי הפרת נדרים כתיב, והכי קאמר: 'בנעוריה ברשות אביה היא'). (וכי תימא: הא בהדיא כתיב 'כי היא אביה אותה' - אי לאו האי, הוה אמינא בקטנה משתעי)

ומקבל את גיטה :

מנלן ?

דכתיב : (דברים כ"ב) **ויצאה [מביתו והלכה] והיתה [לאיש אחר] - איתקוש יציאה להוייה.**

ואינו אוכל פירות בחייה :

תנו רבנן : 'האב אינו אוכל פירות בחיי בתו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: האב אוכל פירות בחיי בתו.'

במאי קמיפלגי ?

תנא קמא סבר : בשלמא בעל - תקינו ליה רבנן פירי, דאם כן מימנע ולא פריק (לפיכך תקנו לו פירות, כדאמר לקמן: *זפירקונה תחת פירות'* דליכליהו בעל, וכל פדיונה יהי עליו, אם רב אם מעט; דאי אמרת לינחניהו ויפדוה מהם אם תהיה שבוייה - זמנין דלא מלו, והשתא יהיב מדידה); **אלא אב מאי איכא למימר ? דמימנע ולא פריק ? בלאו הכי פריק לה ! ורבי יוסי ברבי יהודה סבר :** אב נמי מימנע ולא פריק; **סבר :** כיסא נקיטא עילוה תיזיל ותפרוק נפשה (כיס מלא מעות יש לה בסגולה, ועד הנה לא נהניתי מהם! עתה תפדה את עצמה, ואם יחסר - אני לא אשלים) !

ניסת - יתר עליו הבעל שהוא אוכל [פירות בחייה] :

תנו רבנן : 'כתב לה פירות כסות וכלים שיכואו עמה מבית אביה לבית בעלה' (פסק לה האב בנדונייתה שתכניס לבעלה מטלטלין, כגון פירות תלושין, וכסות, וכלים, וכתבן לה מן האירוסין), **מתה (באירוסין) - לא זכה הבעל בדברים הללו. משום רבי נתן אמרו : זכה הבעל בדברים הללו.'**

לימא בפלוגתא דרבי אלעזר בן עזריה ורבנן קמיפלגי, דתנן [כתובות פ"ה מ"א] : **'נתארמלה או נתגרשה בין מן הנשואין בין מן האירוסין - גובה את הכל'** (דמאן דאמר בעלה יורש נדונייתה מן האירוסין - כרבנן, דאמרי: אם מת הוא - גובה את הכל; מנה מאתים ותוספת, אלמא כתובתה קיימא כאילו נישאת; אם מתה אייה - נמי ירית איהו נדוניא, שאף היא בתוך השטר נכתבה, דהכי כתבינן: 'דא נדוניא דהנעלת ליה מבי אבוה כך וכך וצבי ואוסיף לה מדיליה כך וכך'); **רבי אלעזר בן עזריה אומר : מן הנשואין גובה את הכל ומן האירוסין כתולה גובה מאתים ואלמנה מנה**

(כתובות מז, ב)

שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה' למאן דאמר 'לא זכה' - כרבי אלעזר בן עזריה (דאמר **לא כתב לה כתובה אלא על מנת לכונסה'**, ומנה מאתים דתקון לה רבנן - הוא דאית לה; איהי נמי לא כתבה לו 'ודא נדוניא דהנעלת ליה' אלא על מנת חיבת נשואין), **ומאן דאמר 'זכה' - כרבנן !**

לא ! דכולי עלמא (תרווייהו הנך תנאי דלעיל) **כרבי אלעזר בן עזריה** (דפסקין הלכתא כוותיה לקמן) : **מאן דאמר 'לא זכה' - כרבי אלעזר בן עזריה ; ומאן דאמר 'זכה' : עד כאן לא קאמר רבי אלעזר בן עזריה אלא מדידיה לדידה (מה שחתן פוסק לכלה בכתובתה), שלא כתב לה אלא על מנת**

לכונסה, אבל מדידה לדידיה - אפילו רבי אלעזר בן עזריה מודי,
דמשום איחתוני הוא, והא איחתני להו!

חייב במזונותיה [ובפרקונה, וקבורתה]:
תנו רבנן: תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה, וקבורתה תחת
כתובתה (תחת הנדוניה שהכניסה לו, והיא כתובה בשטר הכתובה, והוא יורש); לפיכך בעל
אוכל פירות.

'פירות' מאן דכר שמייהו?
חסורי מחסרא והכי קתני: 'תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה',
ופירקונה תחת פירות (שהוא אוכל מנכסי מלוג שלה, כגון נכסים שנפלו לה משניסת, או שהיו
לה קודם לכן, שלא שמאנתן לו בנדוניית כתובתה), וקבורתה תחת כתובתה; לפיכך בעל
אוכל פירות.
מאי 'לפיכך'?

מהו דתימא מיכל לא נכלינהו, אנוחי ננחינהו, דאם כן מימנע
ולא פריק! קא משמע לן דהא עדיפא: זימנין דלא מלו (לא יהא בפירות
כדי פרקונה) (והשתא כי אכלינהו ולא ידיע כמה הוה) ופריק לה מדידיה (דהכי תיקון: דאיהו
אכיל בין רב בין מעט והוא פריק כל כמה דהוי).

ואיפוך אנא (מזונות תחת פירות, ופרקונה תחת מעשה ידיה; ונפקא מינה דאי אמרה "איני ניזונת
ואיני עושה" - לא כלום קאמרה)?

אמר אביי: תיקנו מצוי למצוי, ושאינו מצוי לשאינו מצוי (שבוייה
ואשה שיש לה נכסי מלוג לא שכיחי).

אמר רבא: האי תנא סבר מזונות מדאורייתא, דתניא: 'שאלה [אם אחרת
יקח לו - שאלה כסותה וענתה לא יגרע] [שמות כא, י] - אלו מזונות, וכן הוא אומר (מיכה ג, ג)
ואשר אכלו שאר עמי [ועורם מעליהם הפשיטו ואת עצמתיים פצחו ופרשו כאשר בסיר וכבשר בתוך קלחת];
'כסותה' - כמשמעו; 'עונתה' - זו עונה האמורה בתורה (כאן נאמרה עונת
תשמיש; ולקמן (סא, ב) תנן אימת היא עונה)⁵, וכן הוא אומר (בראשית לא, י) אם תענה את בנותי
[ואם תקח נשים על בנתי - אין איש עמנו; ראה אלהים עד ביני ובינך]. רבי אלעזר אומר: 'שאלה'
- זו עונה, וכן הוא אומר (ויקרא יח, י) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות
ערוה [אניה']'; 'כסותה' - כמשמעו; 'עונתה' - אלו מזונות, וכן הוא
אומר (דברים ח, ג) ויענך וירעיבך [ויאכלך את המן אשר לא ידעת, ולא ידעון אבתיך, למען הודיעך: כי לא על
הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם];

(כתובות מח, א)
רבי אליעזר בן יעקב אומר: 'שאלה כסותה': לפום שאלה תן כסותה:
שלא יתן לה לא של ילדה לזקינה ולא של זקינה לילדה (זקינה קשה לה
משאוי ואינה יכולה לסבול בגדים רחבים וילדה צריכה בגדים רחבים להתנאות בהם); 'כסותה'
ועונתה': לפום עונתה תן כסותה (לפי העתאם חמה אס צנה): שלא יתן חדשים
בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים (חדשים חמים הם יותר מן השחקים).

תני רב יוסף: 'שאלה' - זו קרוב בשר: שלא ינהג בה מנהג פרסיים
שממששין מטותיהן בלבושיהן.
מסייע ליה לרב הונא, דאמר רב הונא: האומר "אי אפשי אלא אני
בבגדי והיא בבגדה" - יוציא ונותן כתובה.

רבי יהודה אומר אפילו עני שב ישראל [לא יפחות משני חלילין
ומקוננת]:
מכלל דתנא קמא סבר הני לא? היכי דמי? אי דאורחה (דרך בנות משפחתה
בכך) - מאי טעמא דתנא קמא דאמר לא (צריך)? ואי דלאו אורחה - מאי
טעמא דרבי יהודה?
לא, צריכא: כגון דאורחיה דידיה (לבנות משפחתו עושין כן) ולא אורחה
דידה: תנא קמא סבר: כי אמרינן 'עולה עמו ואינה יורדת עמו'
(מ'בעולת בעל' נפקא לן: בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל, בפרק 'אף על פי' (שם)) - הני מילי
מחיים (כגון: הוא אומר להניק את בנה, והיא אומרת שלא להניק, ודרך בנות משפחתה להניק בניהם ולא
דרך משפחתו), אבל לאחר מיתה - לא; ורבי יהודה סבר: אפילו לאחר
מיתה.

⁵ הודפס בדף מח, א

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: הלכה כרבי יהודה.
ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא: מי שנשתטה - בית דין יורדין
לנכסיו וזנין (מזונות) ומפרנסין (לבוש וכסות) את אשתו ובניו ובנותיו
ודבר אחר (לקמן מפרש).

אמר ליה רבינא לרב אשי: מאי שנא מהא: דתניא: 'מי שהלך
למדינת הים ואשתו תובעת מזונות - בית דין יורדין לנכסיו
וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו' (שאינו חייב במזונותיהן
בחייו) ולא דבר אחר.
אמר ליה: ולא שאני לך 'כין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת' (יוצא מן
המקום לדעת - היה בידו לצוות על מזונות בניו ובנותיו ואשתו, ולא צוה - גילה דעתו שאינו רוצה לזנון;
הילכך: אשתו, דמחייב לה בתנאי כתובה - אשתעבוד ניכסיה; בניו ובנותיו לא! אבל 'נשתטה' - דיצא מן
העולם שלא לדעת - מסתמא ניחא ליה שיזנו בניו ובנותיו משלו)?

מאי 'דבר אחר'?
רב חסדא אמר: זה תכשיט (בשמים של אבקת רוכל שהנשים מתקשטות בהם).
רב יוסף אמר: צדקה.
מאן דאמר תכשיט (לא יהבינן לאשתו) - כל שכן צדקה (שאינו עליו לעשות צדקה
מנכסיו; ואמתניתא קיימי); מאן דאמר צדקה - אבל תכשיט יהבינן לה, דלא
ניחא ליה דתינוול (אף על פי שלא צוה בלכתו - עבדינן)! (ולי נראה דאדמור עוקבא קיימי,
דאמר מי שנשתטה יורדין לנכסיו וזנין כו' - דבר אחר; ואיפכא גרסינן: מאן דאמר צדקה - כל שכן תכשיט;
ומאן דאמר תכשיט - אבל צדקה לא; התם היינו טעמא דלא ניחא ליה דתינוול).

אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא: מי שהלך למדינת הים ומתה
אשתו - בית דין יורדין לנכסיו וקוברין אותה לפי כבודו.
'לפי כבודו' ולא 'לפי כבודו' (בתמיה: מידי דאורחה ולא אורחיה מי לא בעי למיעבד
לה? הא ודאי אינה יורדת עמו! ואפילו למאן דלית ליה 'עולה עמו' - לאחר מיתתה אינה יורדת אית ליה)?
אימא 'אף לפי כבודו'; הא - קא משמע לן: עולה עמו ואינה
יורדת עמו ואפילו לאחר מיתתה.
אמר רב מתנה: האומר (בשעת מיתתו) "אם מתה לא תקברוה מנכסיו" -
שומעין לו (דכיון דהוא מת בחייה, והיא גובה כתובתה - אינו חייב לקבורה, דתנן (לקמן זהב) "ולשיה -
יורשי כתובתה חייבין בקבורתה").

מאי שנא כי אמר, דנפלי נכסי קמי יתמי - כי לא אמר נמי: נכסי
קמי יתמי רמו (ופשיטא דאין קבורתה עליהם)?
אלא: האומר "אם מת הוא - לא תקברוהו מנכסיו" (אלא מן הצדקה) -
אין שומעין לו: לאו כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על
הציבור.

משנה:
לעולם היא ברשות האב (ואם בת ישראל מאורסה לכהן היא - אינה אוכלת בתרומה, וחכאי בה
ככל זכות אב בביתו) עד שתכנס

(כתובות מח, ב)

[המשך המשנה]

לרשות הבעל לנשואין (כלומר: שתכנס לחופה לשם נשואין, שתהא מסורה לרשות הבעל).
מסר האב לשלוחי הבעל - הרי היא ברשות הבעל.
הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל -
הרי היא ברשות האב.
מסרו שלוחי האב (שהיה האב משלחה לו על ידי שלוחיו) לשלוחי הבעל (ופגעו בשלוחי
הבעל ומסרוה להם) - הרי היא ברשות הבעל.

גמרא:

מאי 'לעולם'?

לאפוקי ממשנה ראשונה, דתנן (בפרק 'אף על פי' [כתובות פ"ה מ"ב]): 'הגיע זמן
(שנים עשר חדש לבתולה משתבעה הבעל להכין עצמה לנשואין, ולא למנה שלשים יום) ולא נישא'
(כגון שעכב החתן או אונס שלו) - אוכלות משלו ואוכלות בתרומה (אם בת ישראל
מאורסת לכהן היא) - קא משמע לן 'לעולם'.

מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל :
 אמר רב: מסירתה לכל (ליורשה, וליטמא לה, ולמעשה ידיה ולכל דבר איש באשה - קיימא מסירת שלוחים במקום חופה) חוץ מתרומה (חוץ מאכילת תרומה, דטעמא דידה משום סימפון, כדלקמן בפרק 'אף על פי' (מב)); ורב אסי אמר: אף לתרומה (ואכתי ורב אסי אמר אף לתרומה: קסבר הא דאמור רבנן 'ארוסה לא תאכל בתרומה' - משום שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה; והשתא דאין אחיה ואחיותיה אצלה - שרי).
 איתיביה רב הונא לרב אסי, ואמרי לה חייא בר רב לרב אסי: 'לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה' (ואוקימנא דהאי 'לעולם' משום אכילת תרומה נקט לה, וקתני 'עד שתכנס לחופה')?
 אמר להו (לתלמידו [רב הונא] ובנו) רב: לאו אמינא לכו 'לא תיזלו בתר איפכא' (לא תשיבו בבית המדרש ממשנה הנהפכת לשני צדדים, שיוכל המתיר לתרץ משמעה אחר דבריו)? יכול לשנויי לכו 'מסירתה זו היא כניסתה לחופה'.

ושמואל אמר: לירושתה (הוא דמהניא מסירה: שאם מתה בדרך - בעל יורש נדונייתה; דאף על גב דאמר מר (לקמן נגא) 'אשתו ארוסה - מתה אינו יורשה', הכא - כיון דמסרה - אחולי אחיל אב מהשתא, מחמת קירוב נישואין; אבל לתרומה ולהפרת נדריה שלא בשותפות, ולמציאתה - דאינה אלא משום איבה, ואכתי ליכא למיחש להכי - לא מהניא מסירה כי חופה).
 ריש לקיש אמר: לכתובתה (הוא דמהניא מסירה). (והשתא קא בעי הש"ס למילתיה):
 'כתובתה' - מאי היא? דאי מתה ירית לה (בעל את הנדוניא שפסק לה האב)? היינו דשמואל!
 אמר רבינא: לומר כתובתה מאחר - מנה (לשווייה 'אלמנה מן הנשואין', שלא תיקנו לה חכמים אלא מנה מן הכנסה אחרי כן).
 רבי יוחנן ורבי חנינא דאמרי תרוייהו: מסירתה לכל, אף לתרומה.
 מיתיבי [תוספתא מסכת כתובות (ליברמן) פרק ד הלכה ד]: 'הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל' (אין מסירתו [לשלוחי] מסירה), או שהיתה לה חצר בדרך ונכנסה עמו ללין (עם בעלה ללון כשאר לינה בדרך בעלמא ולא לשם נשואין), אף על פי שכתובתה בבית בעלה (מטלטלין שייחד אביה לנדונייתה), מתה - אביה יורשה. מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשום נישואין, אף על פי שכתובתה בבית אביה, מתה - בעלה יורשה; כמה דברים אמורים (שמסירתה לשלוחים הווי נשואין)? - לירושתה (להא מילתא לחודא הוא דהויא נשואין), אבל לתרומה - אין אשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה!
 תיובתא דכולהו (הנך דפליגי אדשמואל)?
 תיובתא.

הא גופא קשיא: אמרת 'נכנסה עמו ללין' - טעמא דללין, הא סתמא (אם נכנסה ושהתה עמו סתם) - לשם נישואין (אמרינן 'נשואין ניהו'; וזו היא כניסת חופתה, ואף על פי שלא נבעלה - הוי נשואין); אימא סיפא 'נכנסה עמו לשם נישואין', הא סתמא - ללין!
 אמר רב אשי: סתמי סתמי קתני (הא דקתני 'נכנסה עמו ללון' - לא שפירשה 'ללון' אני נכנסת, ולא לשם נשואין; והא דקתני 'נכנסה עמו לנשואין' - לא שפירשה 'לנשואין' אני נכנסת; אלא זו וזו שנכנסה סתם, ותנא הוא דקאמר): סתם חצר דידה (דהיכא דחצר שלה - סתם כניסתה לא לנשואין הן, אלא) ללין; סתם חצר דידה לנשואין (והיכא דחצר שלו - סתם כניסתה לשם נשואין).

תנא: 'מסר האב לשלוחי הבעל וזינתה - הרי זו כחנק' (כנשואה, ולא בסקילה בארוסה) - מנא הני מילי?
 אמר רבי אמי בר חמא אמר קרא: [דברים כב, כא:] והוציאו את הנעך אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה כי עשתה נבלה בישראל [לזנות בית אביה] (ובערת הרע מקרבן) - פרט לשמסר האב לשלוחי הבעל.
 ואימא 'פרט שנכנסה לחופה ולא נבעלה' (דיין אם מיעטת כגון זו, דלא תימא 'נערה בתולה כתיב גבי סקילה, והא אכתי בתולה הואי, אבל זו - שאף לחופה לא נכנסה - לא מיעטה הכתוב, ואכתי בית אביה קרינא ביה')?
 אמר רבא: אמר לי אמי: חופה (בלא בעילה) בהדיא כתיבא (דלאו בסקילה היא, וכי איצטריך האי - למסירה): ' (דברים כב, כג) 'כי יהיה נערה בתולה מאורשה לאיש' [ומצאה איש בעיר ושכב עמה]; 'נערה' - ולא כוגרת; 'בתולה' - ולא בעולה; 'מאורשה' -

ולא נשואה'; מאי 'נשואה'? אי לימא נשואה ממש (שנכנסה לחופה ונבעלה) - היינו בתולה ולא בעולה! אלא לאו שנכנסה לחופה ולא נבעלה!

(כתובות מט, א)

ואימא: 'היכא דהדרא לבי נשא - הדרא למילתא קמיתא' (מי הויא כמי שלא נמסרה? בעיא בעלמא היא, ואינה קושיא כל כך; אלא דקתני מתניתין: 'הרי היא ברשות הבעל'; ומשמע ואפילו חזרה מן הדרך לבית אביה כבר יצאה מרשות האב, וכיון דלא נפקא לן 'מסירת שלוחין' אלא מקרא יתירא ד'בית אביה' - אימא היכא דהדרא 'בית אביה' קרינן ביה, ואם זינתה תהא בסקילה)?

אמר רבא: ההוא - כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל (דלא הדרא למילתא קמיתא למיהוי כמי שלא נמסרה), דתנא דבי רבי ישמעאל: 'ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה' - מה תלמוד לומר (למה הוצרך לכתוב 'יקום עליה' וכי מי יפר לה? והלא לא נאמרו מפירים אלא אביה בבתו עד שלא ניסת, ובעלה משניסת, וזו שנתארמלה - משניסת מוצאת מכלל אב ומכלל בעל)? והלא מוצאת מכלל אב ומוצאת מכלל בעל? אלא הרי שמסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ונתארמלה בדרך או נתגרשה - היאך אני קורא בה? 'בית אביה' של זו או 'בית בעלה' של זו? אלא לומר לך: כיון שיצאה שעה אחת מרשות האב - שוב אינו יכול להפר (כלומר: לא בא הכתוב לאלמנה ולגרושה מן נשואין, דהא כתיב בה 'אם בית אישה נדרה ... אישה יפירו' [לג-יד], והרי אין אישה קיים! אלא לאלמנה על ידי מסירת שלוחין: שעד עכשיו לא פירשו לך הכתובים אלא משפט נודרת בבית אביה ומשפט נודרת בבית אישה, וזו - שנדרה בדרך משמסרה לשלוחין - אין אני יודע היאך אני קורא בה: אם 'בית אביה' אם 'בית אישה'? לפיכך בא כתוב זה, ולמדך: שלא תקרא לה 'בית אביה' אלא 'בית אישה', ולא נתרונה רשות לאב [ולא חזרה רשות ההפרה לאב] במיתתו של בעל, ושוב אינו יכול להפר; אלמא לא הדרא למילתא קמיתא; דאילו נתארמלה מן האירוסין עד שלא נמסרה לשלוחין - תנן במסכת נדרים (פ"י מב, דף ע"א) 'זות הבעל נתרונה רשות לאב'; וילפינן לה מקראי).

אמר רב פפא: אף אנן נמי תנינא (במתניתין, כי ההיא ברייתא דתניא לעיל [מסר האב לשלוחי הבעל וזינתה] הרי זו בחנק') (משנה סנהדרין פ"ז, מ"ט) 'הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה והיא בבית אביה' [באו עליה שניים - הראשון בסקילה והשני בחנק]: בשלמא 'נערה' - ולא בוגרת, בתולה - ולא בעולה, מאורסה - ולא נשואה (נכנסה לחופה ואף על פי שלא נבעלה, דאי נבעלה - הא תנא ליה: 'בתולה'); 'בבית אביה' - למעוטי מאי? לאו למעוטי 'מסר האב לשלוחי הבעל'?

אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא: (משנה סנהדרין פ"א, מ"ו) 'הבא על אשת איש - כיון שנכנסה לרשות הבעל לנשואין, אף על פי שלא נבעלה - הבא עליה הרי זה כחנק'; 'נכנסה לרשות הבעל' בעלמא (תנן, ולא תנן בה 'נכנסה לחופה') - שמע מינה.

משנה:

האב אינו חייב במזונות בתו (בחייו; ובגמרא מפרש אמאי נקט 'בתו').

זה מדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים (ביום שמנוהו נשיא) בכרם ביבנה ('בכרם ביבנה' - על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם): (שתי תקנות תקנו בית דין בתנאי כתובה): הבנים יירשו (הבנים יירשו כתובת בנין דכרין, דתנן במתניתין [לקמן נב], 'בנין דכרין דיהויין ליכי מינאי' - אינון ירתון כסף כתובתן יתר על חולקהון דעם אחוהון' - והיינו 'הבנים יירשו': כתובת בנין דכרין; ולקמן בשמעתין מפרשין לה מאי היא) והבנות יזונו ('בנין נקבן די יהוויין ליכי מינאי' - אינון יהוויין יתבן בבית ומיתון מוכסי עד דתיבגרון או עד דתלקחון לגוברין'): מה הבנים אינון יורשין (כתובת אמון) אלא לאחר מיתת האב (דהא אינון ירתון' תנן, והכי מפרש לה ב"ש נוחלין: דהאי הבנים יירשו' - אכתובת בנין דכרין קאי) - אף הבנות אינון ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן.

גמרא:

במזונות בתו - הוא דאינו חייב, הא במזונות בנו חייב! בתו נמי: חובה הוא דליכא, הא מצוה איכא! מני מתניתין? לא רבי מאיר לא רבי יהודה ולא רבי יוחנן בן ברוקא, דתניא: 'מצוה לזון את הבנות, קל וחומר לבנים, דעסקי בתורה - דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: מצוה לזון את הבנים, וקל וחומר לבנות' משום זילותא; 'רבי יוחנן בן ברוקא אומר: חובה לזון את הבנות לאחר מיתת אביהן (תנאי כתובה הוא), אבל כחיי אביהן אלו ואלו אינון ניזונין (אפילו מצוה אין כאן)'; מני מתניתין? אי רבי מאיר

- הא אמר 'בנים מצוה'! אי רבי יהודה - הא אמר 'בנים נמי מצוה' (ולא חובה); אי רבי יוחנן בן ברוקא - אפילו מצוה נמי ליכא (לא בבנים ולא בבנות)!

איבעית אימא: רבי מאיר, איבעית אימא: רבי יהודה, איבעית אימא: רבי יוחנן בן ברוקא;
איבעית אימא רבי מאיר, והכי קאמר: 'האב אינו חייב במזונות בתו' - והוא הדין לבנו; הא מצוה בבתו איכא, קל וחומר לבנים; (כלומר 'בתו' דנקט - לאו למידק 'האב' חייב, אלא משום דרבי מאיר - עדיף ליה בנו: אי נקט אינו חייב במזונות בנו - הוה אמינא 'בנו הוא דחובה ליכא, מצוה איכא, אבל בתו - אפילו מצוה ליכא) והאי דקתני 'בתו' (להכי תנא 'אינו חייב בבתו' למימרא) - הא קא משמע לן:

(כתובות מט, ב)

דאפילו בתו (דקילא: דלא עסקא באורייתא) - חובה הוא דליכא, הא מצוה איכא (דמצוה מיהא איכא, והוא הדין לבנו, דחובה מיהא ליכא); ואיבעית אימא: רבי יהודה, והכי קאמר: 'האב אינו חייב במזונות בתו' - וכל שכן לבנו; הא מצוה בבנו איכא, וקל וחומר לבנות; והא דקתני 'בתו' - הא קא משמע לן דאפילו בתו - חובה ליכא.

ואיבעית אימא רבי יוחנן בן ברוקא, והכי קאמר: 'אינו חייב במזונות בתו' - והוא הדין לבנו, והוא הדין דאפילו מצוה נמי ליכא; ואידי דבנות לאחר מיתת אביהן חובה* - תנא נמי 'אינו חייב'.

(*) ואידי דתנא בנות כו'. לא גרסינן 'דתנא', דהא לא תני ליה במתניתין, אלא הכי גרסינן: ואידי דבנות לאחר מיתת אביהן חובה כו'.

אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש משום רבי יהודה בר חנינא: באושא התקינו (כשישבו סנהדרי גזית באושא, שהיא אחת מעשר גליות שגלתה סנהדרין, כדאמר בראש השנה (דף לא, א)) שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים (עד שיביאו שערות).

איבעיא להו: הלכתא כוותיה או אין הלכתא כוותיה?
תא שמע (דלית הלכתא כוותיה, אלא מימר אמרין ליה ואולי יכלכלם ויזון, אבל מיכף - לא כייפינן): כי הוה אתו לקמיה דרב יהודה, אמר להו: 'יארוד ילדה - ואבני מתא שדיא' (התנין הוליד תולדותיו - והטיל פרנסתן על בני העיר; יארוד = תנין; 'מעון תנים' מתרגמין 'מדור יארודין' (ירמיהו ט"ז), והוא אכזרי על בניו);

כי הוה אתו לקמיה דרב חסדא, אמר להו: 'כפו ליה אסיתא (כפו מכתשת על פיה בצבורא, וליקום (ויעמוד זה על גב שוליה בגובה שישמעו קולו) ולימא: (ויכריז על עצמו שהוא רע מן העורבים) עורבא בעי בניה וההוא גברא לא בעי בניה. (ואית דמפרשי שליח צבור יעמוד עליה ויאמר כן על אותו האיש).

ועורבא בעי בניה? והכתיב [תהלים קמ"ט: נותן לבהמה לחמה] לבני עורב אשר יקראו (אלמא לא זיין להו)!

לא קשיא: הא בחיורי הא באוכמי (כשגדל - משחיר, והאם והאב אוהבין אותו, אבל מתחילתן - לבנים, ושונאין אותו).

כי הוה אתי לקמיה דרבא, אמר ליה: ניחא לך דמיתזני בניך מצדקה?

ולא אמרן (דלא כפינן) אלא דלא אמיד (שאינו עשיר), אבל אמיד - כפינן ליה על כרחיה (לא יהא אלא צדקה בעלמא ואפילו אינו בניו), כי הא: דרבא כפייה לרב נתן בר אמי (על הצדקה) ואפיק מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה.

אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש: באושא התקינו: 'הכותב כל נכסיו לבניו' - הוא ואשתו נזונים מהם' (ואפילו כתבן 'מעכשיר'; ולא מן הדין, אלא תקנת חכמים היא).

מתקיף לה רבי זירא, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני: גדולה מזו אמרו (בגדולה מזו אמרו): 'אלמנתו נזונת מנכסיו' (כגון אלמנה ובת וניסת הבת שאף על פי שהוא מת והנכסים נשתעבדו ללוקח דרבנן כגון בעל בנכסי אשתו, וקיימא לן [גיטין פ"ה מ"ג: דף מח.ב] 'אין מוציאין... למזון האשה... מנכסים משועבדים' [משום תיקון העולם]) - אפילו הכי: היכא דליכא למיחש לתיקון העולם, כגון כי האי לוקח, שלא הוציא מעות - שויוהו רבנן כיוורש, ואמר: תזון האלמנה מנכסי בעלה; - הוא ואשתו מיבעיא?

(כי הא) דשלח רבין באיגרתיה: מי שמת, והניח אלמנה וכת - אלמנתו
ניזונת מנכסיו; נישאת הבת (אף על גב דאמור רבנן: 'בעל בנכסי אשתו - לוקח הוי',
וקיימא לן 'אין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים') - אלמנתו ניזונת מנכסיו (הכא
שווהו רבנן כדורש, משום פסידא דאלמנה; והכי מפורש ב'יש נוחלין'); מתה הבת (ובעלה יורשה) -
אמר רבי יהודה בן אחותו של רבי יוסי בר חנינא: על ידי היה
מעשה, ואמרו: 'אלמנתו' (של אבי הבת) ניזונת מנכסיו' (ולא אמרינן 'איש נכרי
הוא זה, ואינו יורשו של אב אלא של אשתו, וכלוקח בעלמא דמי, ואין מוציאין למזון האשה מנכסים
משועבדין'); [ואם כן נדון:] הוא ואשתו (שהוא קיים, ואלו - בניו הם, ולא הוציאו מעות,
אלא מתנה בעלמא) - מיבעיא (ואף על גב דמתנה כמכר לענין שעבוד - התם הוא, דאי לאו דעביד ליה
ניחא לנפשיה - לא יהיב ליה מתנה; אבל בנו ליכא למימר הכי)?
מהו דתימא: 'התם הוא' [באלמנה], דליכא דטרח [לפרנסתה של האלמנה]
(שמת בעלה, להכי עבד רבנן תקנתא); אבל הכא (דקאי איהו) - נטרח [הוא, הבעל, שיתן
לבניו] לדידה ולדידה [לפרנסתו ולפרנסת אשתו, והמתנה לבנים בלבד] -
קא משמע לן.

איבעיא להו: הלכתא כוותיה (אדדבי אילעא קאי) או לית הלכתא כוותיה?
תא שמע [ממעשה שהיה]: דרבי חנינא ורבי יונתן הוו קיימי; אתא
ההוא גברא, גחין ונשקיה לרבי יונתן אכרעיה (על רגלו); אמר ליה
רבי חנינא: מאי האי? אמר ליה: כותב נכסיו לבניו הוא,

(כתובות נ, א)
ועשיתינהו (כפיתי אותם בחזקה) לזניה (ומפני שטרחתי עליו ליכנס לו לפניו משורת הדין
מחבבני). ' [עד כאן המעשה; ונדון בו:] אי אמרת בשלמא 'לאו דינא' (אין
כאן גמילות טובה להחזיק לו טובה, שעל כרחו ישפוט אמת) - משום הכי 'עשיתינהו', אלא
אי אמרת 'דינא' - 'עשיתינהו' בעי?

אמר רבי אילעא: באושא התקינו: 'המכזב' (לעניים) - אל יכזב יותר
מחומש (שבנכסיו: שלא יצטרך לבריות).
תניא נמי הכי: 'המכזב אל יכזב יותר מחומש, שמא יצטרך
לבריות; ומעשה כאחד שבקש לכזב [יותר מחומש], ולא הניח לו
חבירו' - ומנו? רבי ישבב; ואמרי לה רבי ישבב, ולא הניחו
חבירו, ומנו? רבי עקיבא.

אמר רב נחמן ואיתימא רב אחא בר יעקב: מאי קרא? - [בראשית כח, כב: והאבן
הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים] וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך ('עשר' - 'אעשרנו' - שני
עישורין - הוו להו חומש).
והא לא דמי עישורא בתרא לעישורא קמא (דכי שקלת לקמא - פשו להו תשעה, וכי
הדרת מדלית מעשר דידהו - לאו כי קמא הוא, ואין כאן חומש בשניהם)?
אמר רב אשי: 'אעשרנו' לבתרא כי קמא (מדלא כתיב 'עשר אעשר לך' - הכי קאמר:
'אעשרנו כראשון', כלומר: מעשר שני יהא כראשון).

אמר רב שימי בר אשי: ושמועות הללו (דרבי אילעא בתקנת אושא) מתמעטות
והולכות (מאמוראים: הראשונה 'אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש משום דרבי יוסי בר חנינא'; השניה
'רבי אילעא אמר ריש לקיש' שלישית - רבי אילעא לחודיה); וסימניך (בסדר ההלכות ובו תדע סדר
מיעוטן): קטנים כתבו ובזבזו (בניו ובנותיו כשהו קטנים, כותב נכסיו, המכזב אל יבזבז;
ומעתה לא תחליף באיזו שלשה ובאיזו שנים ובאיזו אחד).

אמר רב יצחק: באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל עם בנו (אם מסרב
מללמוד - יגלגל עמו בנחת ובדברים רכים) עד שתים עשרה שנה; מכאן ואילך יורד
עמו לחייו (לדודותו ברצועה ובחוסר לחם).
איני! והא אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת (מלמד תינוקות היה): 'בציר
מבר שית לא תקביל, בר שית קביל, וספי ליה כתורא' (הלעיטהו תורה
כשור שאתה מלעיטו ואובטו מאכל)?
אין, ספי ליה כתורא, מיהו אינו יורד עמו לחייו עד לאחר שתים
עשרה שנה.
ואי בעית אימא: לא קשיא: הא למקרא הא למשנה, דאמר אביי:
אמרה לי אם 'בר שית למקרא, בר עשר למשנה, בר תליסר לתעניתא
מעט לעת (להתענות כל היום; וחינוכא לשעות מקודם לכן שנתיים, כדאמרינן ביומא (א, 99));

ובתינוקת (שהיא ממחרת להביא כח, שאינה מתשת כח בלימוד תורה) בת תריסר (ותרתי סרי דקאמר - שנת שתיים עשרה גופא קאמר: דאי בת שתיים עשרה ויום אחד - דאורייתא היא, שמביאה שתי שערות, ובת עונשים, ואין צורך לנו ללמוד ממניקתו של אביי).

אמר אביי: אמרה לי אם 'האי בר שית', דטרקא ליה עקרבא ביומא דמישלם שית - לא חיי (אם לא ברפואה בדוקה); מאי אסותיה? - מררתא דדיה (מרה של דיה שקורין וושט"ו) חירותא בשיכרא: נשפיה ונשקיה (תמשחנו ממנו, ותשקנו ממנו בשכר).

האי בר שתא, דטריק ליה זיבורא ביומא דמישלם שתא לא חיי; - מאי אסותיה? - אצותא דדיקלא (סיב שגדל סביב דקל תומר, כעין וויילד"ה שכורך את עץ הגפן) במיא, נשפיה ונשקיה.

אמר רב קטינא: כל המכניס את בנו (ללמוד תורה) פחות מבן שש - רץ אחריו (להברותו ולהחיותו) ואינו מגיעו (מסוכן הוא למות מרוב חולשו). איכא דאמרי: חביריו רצין אחריו (להיות פקחין בתורה כמותו) ואין מגיעין אותו.

ותרוייהו איתנהו חליש וגמיר. איבעית אימא: הא דכחיש (אל יכניסנו שמסוכן הוא פן יחליש וימות), הא דבריא (יכניסנו לפי שמתפקח).

אמר רבי יוסי בר חנינא: באושא התקיננו: 'האשה שמכרה בנכסי מלוג (הקרן) בחיי בעלה, ומתה - הבעל מוציא מיד הלקוחות (דשויהו רבנן כלוקח, והוא לוקח ראשון).

אשכחיה רב יצחק בר יוסף לרבי אבהו, דהוה קאי באוכלוסא (אוכלוסא: אסיפת בני אדם) דאושא; אמר ליה: מאן מרה דשמעתא דאושא? אמר ליה: רבי יוסי בר חנינא תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנחא ליה בכיסתיה (דרבי יוסי בר חנינא מרה הוא).

(תהלים קג, א) אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת - וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת? דרשו רבותינו שביבנה, ואמרי לה רבי אליעזר: זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים (שתמיד יום וילילה הן עליו והיא צדקה שאינו חיוב עליו בהם). רבי שמואל בר נחמני אמר: זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן

(תהלים קיב, ג) הון ועושר בביתו (שאין הממון כלה, ואף על פי כן) וצדקתו עומדת לעד - רב הונא ורב חסדא: חד אמר: זה הלומד תורה ומלמדה (מתקיימת בו); הרי הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד - על שטרח ללמד לתלמידים), וחד אמר: זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאל לן לאחרים (הספרים קיימים לו שאינם כלים, וצדקתו עומדת לעד).

(תהלים קכח, ו) וראה בנים לבניך שלום על ישראל - אמר רבי יהושע בן לוי: כיון שבנים לבניך - שלום על ישראל, דלא אתי לידי חליצה ויבום. רבי שמואל בר נחמני אמר: כיון שבנים לבניך - שלום על דיני ישראל דלא אתי לאינצויי (מי קרוב וקודם בנחלה).

זה מדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים [בכרם ביבנה: הבנים יירשו, והבנות יזונו: מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת האב - אף הבנות אינן ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן]:

(כתובות נ, ב)

יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא, ויתיב רב המנונא וקאמר: כשם שאין הבנים יורשין אלא מן הקרקע - כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע. אווש עליה כולי עלמא: דשביק ארעא - הוא דירתי ליה בניה, דלא שביק ארעא לא ירתי ליה בניה (והוא לא פירש ד'בנים יורשין' דקאמר - כתובת בנין דיכרין היא, וסבורים שסתם ירושה קאמר: שאין הבנים יורשין מטלטלין)?

אמר ליה רב יוסף: ודלמא כתובת בנין דכרין קאמר מר (לפי ששתי תקנות הללו שתקנו חכמים בתנאי כתובה לומדות זו מזו; ובכתובת בנין דכרין תנן [בפרק ימי שהיה נשוי] "פ"י מ"ג; צ"א, דאין נגבית מן המטלטלין, דתנן: דבי שמעון אומר: אפילו יש שם נכסים שאין להם אחריות - אינן כלום, עד שיהא שם נכסים שיש להן אחריות מותר על שתי הכתובות דינר' והתם מפרש להילכתא כתובת בנין דיכרין, דתנן [שם משנה ב]: "ימי שהיה נשוי שתי נשים ומתו, ואח"כ מת הוא, ויתומין של כל אחת מבקשין כתובת אמן,

כגון שכתובת האחת מרובה או אם שתיהן שוות - פעמים שבני האחת רבים ובני האחת מועטים, ואותן המועטים מבקשים כתובת אמן לחלקה ביניהן, ובני השניה יחלקו את כתובת אמן ביניהן; ובאין עליהם מכח תנאי כתובת אמן שכתוב בה 'כתובת בנין דכרין דיהווין ליכי מינאי' - אינן ירתון כסף כתובתיך כו'; אם יש מותר דינר על שתי הכתובות שתתקיים בו נחלה דאורייתא - אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן; ואם לאו - חולקין בשווה למנין גולגלותם, דבמקום דמיעקרא נחלה דאורייתא - לא תקון רבנן! ?
אמר ליה: מר, דגברא רבא הוא - ידע מאי קאמינא (שאינן ללמוד מזון בנות מירושת בנים אלא מירושת כתובת בנין דכרין, שבאה מכח תנאי כתובה, כמותה).

אמר רבי חייא בר יוסף: רב זון (יתומות באו לפניו ותובעות מזונות) מחיטי דעלייה (מחיתי דאביה: שלא היו שם קרקעות אלא מטלטלין ונתן להם).
איבעיא להו: פרנסה הויא (לא מזונות היו אלא פרנסת נדוניה, לינשא - וההיא גביא ממטלטלי) ומאי 'עלייה' ? מעילוייא דאב (לפי אומד עילוי דעת וותרנות), וכדשמואל, דאמר שמואל: לפרנסה שמיין באב (אומדין לפי וותרנותו של אב או לפי קמצנותו: אם היה קיים - כך וכך היה נותן להם מנכסים הללו, וכיון דאומד דעתו שיימיין - מקרקעי ומטלטלי שוים בכך) ? או דלמא מזוני ממש הוה (ואף על גב דתנאי כתובה ככתובה, ואין נגבית ממטלטלי, דכל אסמכתא דשטרי - אקרקעות היא, לפי שעומדות בעין), ומאי 'עלייה' ? - מדברים טובים שנאמרו בעלייה (-רב סבר לה 'כתקנת עלייה', והיינו דקאמר 'מחיתי דעלייה'), דאמר רב יצחק בר יוסף: 'בעלייה התקיינו שיהו בנות ניזונות מן המטלטלין'.

תא שמע: בידיה דרבי בנאי אחוה דרבי חייא בר אבא הוה מטלטלין דיתמי; אתו לקמיה דשמואל, אמר ליה: 'זיל זון (את הבנות)'.
מאי? לאו למזוני, וכדרב יצחק בר יוסף סבירא ליה?
לא! התם - לפרנסה הואי, ושמואל לטעמיה, דאמר שמואל: לפרנסה שמיין באב.
הוה עובדא בנהרדעא ודון דייני (לזון מן המטלטלין) דנהרדעא בפומבדיתא, ואגבי רב חנא בר ביזנא. אמר להו רב נחמן [לדייני פומבדיתא]: זילו אהדרו, ואי לא - מגבינא לכו לאפדנייכו [את ארמונותיכם] מינייכו.

רבי אמי ורבי אסי סבור למיזון ממטלטלי; אמר להו רבי יעקב בר אידי: 'מילתא דרבי יוחנן וריש לקיש לא עבדו בה עובדא - אתון עבדין בה עובדא?'

רבי אלעזר סבר למיזון ממטלטלין; אמר לפניו רבי שמעון בן אליקים: 'רבי! יודע אני כן שאין מדת הדין אתה עושה, אלא מדת רחמנות, אלא שמא ידאו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות!'

ההוא דאתא לקמיה דרב יוסף. אמר להו: הבו לה מתמרי דעל בודיא (שהן מטלטלין). (בודיא: מחצלות שנותנין תחת הדקלין כשגוזרין התמרים).
אמר ליה אביי: אילו בעל חוב הוה כי האי גוונא מי הוה יהיב ליה מר? (כלומר: אפילו בעל חוב, שיפה כחו לטרורף ממשועבדין - אינו גובה ממטלטלין של יתומים, וזו תגבה למזון הבנות, שהורע כחן אצל משועבדים)
אמר ליה: דחזינא לבודיא (הקרובות לגדור ועדיין מחוברות) קאמינא.

(כתובות נא, א)
סוף סוף כל העומד לגזוז כגזוז דמי?
דצריכא לדיקלא קאמינא [ועדיין אינן עומדות ליגזז].

ההוא יתום ויתומה (אח ואחות ונכסיהם ביד אפוטרופוס) דאתו לקמיה דרבא, אמר להו רבא: העלו ליתום בשביל יתומה (העלו ליתום מזונות יתירים, שתיזון אחותו עמו).
אמרי ליה רבנן לרבא: והא מר הוא דאמר 'ממקרקעי ולא ממטלטלי, בין למזוני בין לכתובה ובין לפרנסה'?
אמר להו: אילו רצה שפחה לשמשו מי לא יהבינן ליה? כל שכן הכא, דאיכא תרתי (אחותו ותשמשנו).

תנו רבנן: 'אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין (מן היתומים) למזון אשה ולבנות - דברי רבי; רבי

שמעון בן אלעזר אומר: נכסים שיש להן אחריות מוציאים לבנות מן הכנים (למזונות ולפרנסה), ולבנות מן הכנות (לקטנות מן הגדולות: אם אין שם אלא בנות, והחזיקו גדולות בנכסים - מוציאים מידם וחולקות בשוה; והכא ליכא מזוני, שאין הבנות מזונות מן הבנות, לפי שכולן שוות בירושה) **ולבנים מן הכנים** (לקטנים מן הגדולים לחלוק בשוה), **ולבנים מן הכנות בנכסים מרובין**; אבל לא לבנים מן הכנות בנכסים מועטים (שאין בהן כדי לזון אלו ואלו עד שיבגרו, דאמרי רבנן: הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים); **נכסים שאין להן אחריות - מוציאים לבנים מן הכנים, ולבנות מן הכנות, ולבנים מן הכנות**; אבל לא לבנות מן הכנים. אף על גב דקיימא לן הלכה כרבי מחבירו - הכא הלכה כרבי שמעון בן אלעזר, דאמר רבא: הלכתא: ממקרקעי ולא ממטלטלי, בין לכתובה, בין למזוני, בין לפרנסה (לנדוניה).

משנה:

לא כתב לה כתובה - בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, מפני שהוא תנאי בית דין;
כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז, ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתיך - חייב (להיות כל הנכסים אחראין לה ולא יכול לומר לה 'אין לך אלא שדה הכתובה לך בשטר כתובתיך'), שהוא תנאי בית דין;
לא כתב לה 'אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו', ובכהנת (שאינו יכול לקיימה משנשבת, כותב לה) 'אפרקינך ואהדינך למדינתך' (לפי שאשת כהן אסורה לבעלה אם נאנסה) - חייב, שהוא תנאי בית דין;
נשבת - חייב לפדותה, ואם אמר "הרי גיטה וכתובתה" - ותפדה את עצמה - אינו רשאי (שכבר נתחייב בפדיונה משנשבת);
לקתה - חייב לרפאותה (שהרפואה כמזונות); אמר "הרי גיטה וכתובתה, תרפא את עצמה" - רשאי (שאין אדם חייב לזון גרושתו).

גמרא:

מני?

רבי מאיר היא (פולגתא דרבי מאיר ורבי יהודה בפרק 'אף על פי' [פ"ה מ"א]), דאמר 'כל הפוחת לכתולה ממאתים ואלמנה ממנה - הרי זו בעילת זנות'; דאי רבי יהודה - האמר 'רצה כותב לכתולה שטר של מאתים, והיא כותבת "התקבלתי ממך מנה" (לשון שובר), ואלמנה מנה, והיא כותבת "התקבלתי ממך חמשים זוז" ' (ואפילו לא נתקבלה; ולרבי מאיר אינה יכולה למחול בעודה תחתיו, ומתניתין נמי, דקתני לא כתב לה כתובה - גובה כתובתה שלימה' - קא סלקא דעתא ואפילו מחלה) ! אימא סיפא: 'כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז, ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתיך' - חייב, שהוא תנאי בית דין' (שנשתעבדו נכסיו; וקא סלקא דעתא נשתעבדו בכל דין שעבדו, כאילו נכתב בתוך השטר, ואם ימכור נכסיו - תטרוף לקוחות) - אתאן לרבי יהודה, דאמר אחריות טעות סופר הוא (שטר שלא נכתב בו אחריות - לא מדעת המלוה נעשה, אלא סופר טעה, והרי הוא כמי שנכתב, וטרוף מן המשועבדים), דאי רבי מאיר - האמר אחריות לאו טעות סופר הוא, דתנן [בבא מציעא פ"א מ"ו]: 'מצא שטרי חוב - אם

(כתובות נא, ב)

יש בהן אחריות נכסים (ששיעבד לזה נכסיו לאותה מלוה) לא יחזיר (לא יחזירו מוצאו למלוה, ואפילו הלוה מודה שהוא חייב לו) שבית דין נפרעין מהן (ומפרש התם דחיישינן שמא פרעו [את השטר], ומן הלוה נפל, וזה שהוא מודה - עצת קנוניא היא ביניהם, לטרוף לקוחות, ויחלקו ביניהם!); **אין בהן אחריות נכסים - יחזיר, שאין בית דין נפרעין מהן - דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה לא יחזיר, שבית דין נפרעין מהן** (דאחריות טעות סופר, הוא וטרוף ממשעבדי, ומפסדי לקוחות; ובני פולגתיה דרבי מאיר - רבי יהודה הוה בהדיה, שבדורו היה).

רישא רבי מאיר וסיפא רבי יהודה!! וכי תימא כולה רבי מאיר היא, ושאני ליה לרבי מאיר בין כתובה לשטרי (דכתובה אית ליה אחריות טעות סופר הוא) - ומי [האם] שאני ליה? והתניא: 'חמשה גובין מן המחזירין (אם יש נכסים בני חורין אצל החייב - נגבין, ואם לאו - אין נגבין מן המשועבדין), ואלו הן: (1) פירות, (2) ושבח פירות (כדתנן במסכת גיטין [גיטין פ"ה מ"ג; מחב]: 'אין מוציאים לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם'; וב'שנים או חזין בטלית' (בבא מציעא י"ב), מפרש: לאכילת פירות ולשבח קרקעות כיצד? הרי שגול שדה מחבירו ומכרה לאחר, והשביחה, והרי היא

יוצאה בדין מתחת יד הלוקח עם שבח שהשביח הלוקח: בזבל ובניר ועם פירות שבה, שהנגזל טורפה ממנו - כשהוא חוזר על המוכר שמכרה לו באחריות - גובה קרן מנכסים משועבדין ושבח מנכסים בני חורין, ולא מן המשועבדין, מפני תיקון העולם: לפי שאין קצובין; ואין הלוקח יודע בכמה להזהר, (3) **והמקבל עליו לזון את כן אשתו וכת אשתו** (אף הוא אין גובה מן המשועבדים, לפי שאין קצובין ואין כתובים; והא דתנן ב'הנושא' [כתובות פ"ב מ"ב]: **זיהא נזונית מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעלת חוב** - מוקמינן לה התם (דף קכ"ב) בשקנו לה מידו, דסתם קנין לכתובה עומד), (4) **וגט חוב** (כל שטרות נקראין 'גט') **שאיין בו אחריות**, (5) **וכתובת אשה שאיין בה אחריות**. מאן שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר הוא? - רבי מאיר, וקתני 'כתובת אשה'?

איבעית אימא רבי מאיר, ואיבעית אימא רבי יהודה: איבעית אימא רבי יהודה: התם כתבה ליה 'התקבלתי', הכא לא כתבה ליה 'התקבלתי' (ואשמעינן מתניתין דאף על פי שלא כתב לה כתובה - לא אמרינן מחלה לו עלה, אלא אמרינן: סמכה על תקנת בית דין: שהכל יודעין שהנושא אשה יש לה כתובה); איבעית אימא רבי מאיר: מאי 'חייב' דקתני? מן המחוררין (אף על פי שלא כתב לה אחריות - תנאי בית דין הוא להיות כל נכסיו אחראין לה בעודם לפניו, אבל אם מכרם - אינה טורפת לקוחות, הואיל ולא נכתב בשטר; ולא אמרינן 'אחריות טעות סופר הוא').

לא כתב לה [אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו]... חייב, שהוא תנאי בית דין]:

אמר אבהו דשמואל: אשת ישראל שנאנסה - אסורה לבעלה: חיישינן שמא תחלתה (של בעילה) באונס וסופה (של בעילה) ברצון. (ולקמיה פריך: 'אונס דשריא רחמנא' - היכי משכחת לה?)

איתיביה רב לאבהו דשמואל: **'אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו'**. אישתיק.

קרי רב עליה דאבהו דשמואל: (איוב כ"ט) **שרים עצרו במלים וכף ישימו לפיהם**. מאי אית ליה למימר? בשבויה הקילו (שלא דאינוה שנבעלה, וכי קאמר איהו בנבעלה). ולאבהו דשמואל - אונס, דשריא רחמנא - היכי משכחת לה? כגון דקאמרי עדים שצווחה מתחלה ועד סוף! ופליגא דרבא, דאמר רבא: 'כל שתחלתה באונס וסוף ברצון - אפילו היא אומרת "הניחו לו, שאלמלא <ל> נזקק לה - היא שוכרתו" - מותרת'; מאי טעמא? יצר אלבשה (וגם זה אונס, שבתחלת בעילה שהיא באונס - הלבשה הבעל יצר).

תניא כוותיה דרבא: '[במדבר ה"ג: ושכב איש אתה שכבת זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה; ועד אין בה] והיא לא נתפשה - אסורה, הא נתפשה מותרת ('והיא' - מיעוטא הוא, כלומר: בסתם אשה אמרתי לך טעם האיסור תלוי ב'לא נתפשה'); ויש לך (אשה) אחרת, שאף על פי שלא נתפשה (שברצון) - מותרת; ואיזו? זו כל שתחלתה באונס וסופה ברצון.

תניא אידך: **'והיא לא נתפשה - אסורה, הא נתפשה - מותרת; ויש לך אחרת, שאע"פ שנתפשה - אסורה, ואיזו? זו אשת כהן'**.

אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל: **'והיא לא נתפשה - אסורה, הא נתפשה - מותרת; ויש לה אחרת, שאע"פ שלא נתפשה - מותרת! ואיזו? זו שקידושה קדושי טעות** (על תנאי, ולא נתקיים התנאי, אם זינתה תחתיו - מותרת לו, לפי שאינה אשתו, אלא פנויה בעלמא היא), **שאפילו בנה מורכב על כתיפה - ממאנת והולכת לה'**.

אמר רב יהודה: הני נשי דגנבו גנבי (שלסטים גונבין מתחת בעליהן) - שריין לגובריהו (לפי שבאונס הם באין עליהן).

אמרי ליה רבנן לרב יהודה: והא קא ממטיאן להו נהמא (והרי אנו רואים שבעודן אצלן מוליכות להן לאותן גנבים לחם ומזון, אלמא רצון הוא)? (ומשני:) מחמת יראה (הוא דעבוד).

והא קא משלחן להו גירי (כשנלחמין - מזמנות ומושיטות להם חיצים לירות)? מחמת יראה.

ודאי (אי) שבקינהו (גנבים ללכת אל בעליהן) ואזלן (ואינן אזלן) מנפשייהו (אל הגנבים) - אסירן.

תנו רבנן: **'שכויי מלכות** (נשים ששבה המלך לתשמיש) - **הרי הן כשכויין** (ומותרין לבעליהן, כדתנן: **זאותבינך לי לאינתו**); גנובי ליסטות אינן כשכויין.

והתניא איפכא?

מלכות אמלכות לא קשיא: הא במלכות אחשורוש (הן כשבויין, לפי שמלך גדול הוא, ויודעת שלא ישאנה, ובעילתה באונס), הא במלכות בן נצר (לסטים היה, ולכד עיירות ומלך עליהם, ונעשה ראש לסטים; ובדידה תניא *שבויי מלכות אינן כשבויין ואסורות לבעליהן* דסברה מינסב קא נסיב לה, ונבעלת ברצון); ליסטות אליסטות לא קשיא: הא בבן נצר (בבן נצר אסורות, כדאמרינן, דסברה *מינסב נסיב לי והריני אשת מלך*) הא בליסטים דעלמא (אפילו לקוחים שלו קשין לה, לפיכך אינה אלא אנוסה).

ובן נצר - התם קרי ליה 'מלך' והכא קרי ליה 'לסטים'?
אין: גבי אחשורוש - לסטים הוא (הלכך מתניתא קמייתא, דמיירי במלכות אחשורוש - קרי לבן נצר 'גנובי ליסטות'; וברייתא דתנן איפכא: דגנובי ליסטות איירי בליסטים דעלמא קרי לבן נצר 'שבויי מלכות'); גבי לסטים דעלמא - מלך הוא.

ובכהנת 'אהדרינך למדינתך' [נ- חייב, שהוא תנאי בית דין]:
אמר אביי: אלמנה לכהן גדול - חייב לפדותה, שאני קורא בה 'ובכהנת אהדרינך למדינתך' (אלמנה לכהן גדול, קיימא לן לקמן בפרק 'אלמנה ניזונת' (ק,ב): יש לה כתובה, ותנאי כתובה דלמישקל ולמיפק קאי, אבל תנאי כתובה דלמיקס קמיה, כגון מזונות ורפואה - אמרינן ביבמות דלית לה [בפרק 'יש מותרות' (פח,א)]; והכא אשמעינן אביי: דתנאי כתובה דפירקונה - אית לה, דמעיקרא אישתעבד לה, שהרי אף לכשרה לא היה מתנה 'ואותבינך לאינתו' אלא 'אהדרינך למדינתך'; והא נמי קרינן בה הכי, והאי תנאי נמי למישקל ומיפק קאי);

(כתובות נב, א)

ממזרת ונתינה לישראל (אף על גב דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמשקל ומיפק) - אינו חייב לפדותה (לית לה תנאי כתובה דפרקונה, דמעיקרא לא אשתעבד לה) שאין אני קורא בה 'ואותבינך לי לאנתו' (שזהו תנאי כתובה לישראלית).
רבא אמר: כל שאיסור שבייה גורם לה - חייב לפדותה; איסור דבר אחר גורם לה - אינו חייב לפדותה. (בממזרת ונתינה - כאביי סבירא ליה, דלא אשתעבד לה; אבל באלמנה לכהן גדול פליג עליה, ואמר: מעיקרא לא אשתעבד לכהנת 'ואהדרינך למדינתך' אלא מחמת שאסרה השבויה עליו, אבל לנאסרה מחמת דבר אחר - לא נשתעבד, דתנאי כתובה דישראל וכהן שוין, אלא שהכהן מתנה עמה שאפילו תאסר עליו מחמת שבייתה - לא תפסיד כתובת פרקונה).

לימא כתנאי:

'המדיר את אשתו (מליהנות לו) ונשכית - רבי אליעזר אומר: פודה (ואף על פי שסופו לגרשה מחמת נדר) ונותן לה כתובתה. רבי יהושע אומר: נותן לה כתובתה ואינו פודה. (לקמן מפרש טעמיה);
אמר רבי נתן: שאלתי את סומכוס: כשאמר רבי יהושע 'נותן לה כתובתה ואינו פודה' - כשהדירה ולבסוף נשכית או בנשכית ולבסוף הדירה (נכלומר: או אפילו כשנשכית ולבסוף הדירה) נמי אמר, ואף על גב דאיכא למימר לא הדירה אלא להפטר מן הפדיון)? ואמר לי: לא שמעתי; ונראין דברים שהדירה ולבסוף נשכית, דאי אמרת 'נשכית ולבסוף הדירה' - אתי לאיערומי;

מאי [באיזה מקרה מדובר]? לאו במדיר אשת כהן (בכהן שהדיר את אשתו, דאי בישראל - לא אמר רבי אליעזר 'פודה', שהרי אין אני קורא בה תנאי כתובת ישראל 'ואותבינך לי לאינתו' [שהרי הדירה וחייב לגרשה], אלא בכהן קיימין, ומשום שאני קורא בה 'ואהדרינך למדינתך' קאמר רבי אליעזר 'פודה', ואף על גב דאיסור דבר אחר גרם לה [ליאסר עליו]) קמיפלגי, ואביי דאמר כרבי אליעזר, ורבא דאמר כרבי יהושע (דאמר 'אינו פודה' הואיל ואיסור דבר אחר גרם לה)?

לא (כלומר: לעולם רבי אליעזר ורבי יהושע לאו בפלוגתא דאביי ורבא פליגי, ואי באיסור דבר אחר שלא על ידי נדר אי נמי בכהנת על ידי נדר, דכולי עלמא אי כאביי אי כרבא), הכא במאי עסקינן? כגון שנדרה איהי וקיים לה הוא (שאמר 'יתקיים' או החריש ולא הפר ביום שמעו, ובישראל פליגי): רבי אליעזר סבר: הוא נותן אצבע בין שיניה (הוא נתן אצבעה בין שיניה לנישך - שלא הפר לה), ורבי יהושע סבר (וטעמא דרבי יהושע, דקסבר): היא נתנה אצבע בין שיניה (כלומר: היא גרמה לעצמה לבטל תנאה, שאין אני יכול לקרות בישראל 'ואותבינך לאינתו').

אי היא נתנה אצבע בין שיניה - כתובה מאי עבדתה? ותו: 'אמר רבי נתן: שאלתי את סומכוס כשאמר רבי יהושע 'נותן לה כתובתה ואינו פודה כשהדירה ולבסוף נשכית או בנשכית ולבסוף הדירה ואמר לא שמעתי', ואי דנדרה איהי - מה לי 'הדירה ולבסוף נשכית' מה לי 'נשכית ולבסוף הדירה' (הא לא הערים מיד, שהרי היא התחילה בנדר)?

אלא לעולם דאדרה איהו, ואביי מתרץ לטעמיה (למימר: לאו תנאי היא, אלא דכולי עלמא כותי קיימי) ורבא מתרץ לטעמיה:
אביי מתרץ לטעמיה: אלמנה לכהן גדול - כולי עלמא לא פליגי דחייב לפדותה (שהרי אני קורא בה - בין בתחלת התנאי בין בסוף קיומו - 'ואהדרינך למדינתך', ואף על גב דאיסור דבר אחר גרס לה - 'אהדרינך למדינתך' הוא); ממזרת ונתינה לישראל - כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה (שאין אני קורא בה - לא בשעת התנאי ולא בסופו 'ואותבינך לי לאינתו'); מדיר אשת כהן (כהן שהדיר את אשתו) נמי - כולי עלמא לא פליגי (שתנאי הראשון 'ואהדרינך למדינתך' הוא, ואפשר לו לחול בשעת התנאי ואפשר לו לקיימו בסופו) דחייב לפדותה, דהיינו אלמנה [לכהן גדול]; כי פליגי במדיר אשת ישראל (בישראל שהדיר את אשתו, שתנאו הראשון 'ואותבינך לאינתו' היה ראוי לחול, אבל בסופו אי אפשר לקיימו): רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא ורבי יהושע אזיל בתר בסוף.
רבא מתרץ לטעמיה: אלמנה לכהן גדול, ממזרת ונתינה לישראל - כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה (אלמנה - שאין אני קורא בה 'אהדרינך למדינתך' מחמת שבייה אלא מחמת דבר אחר; וממזרת - שאין אני קורא בה 'ואותבינך לאינתו', לא בתחילה ולא בסוף); כי פליגי במדיר, בין אשת כהן (דמעיקרא בשעת התנאי קרינן ביה 'ואהדרינך' מחמת שבייה, ובסוף איכא איסור דבר אחר) ובין אשת ישראל (מעיקרא קרינן בה 'ואותבינך לאינתו' ובסוף לא קרינן בה הכי): רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא ורבי יהושע אזיל בתר בסוף.

נשכית חייב לפדותה נואם אמר "הרי גיטה וכתובתה - ותפדה את עצמה" - אינו רשאי]:
תנו רבנן: 'נשכית כחיי בעלה ואחר כך מת בעלה: הכיר בה בעלה (עד שלא מת נודע לו שנשכית ונתחייב בפרקונה בחייו) - יורשין חייבין לפדותה; לא הכיר בה בעלה - אין יורשין חייבין לפדותה.'
 לוי סבר למיעבד עובדא כי הא מתניתא. אמר ליה רב: הכי אמר חביבי (רבי חייא, שהוא דודו אחי אביו): לית הלכתא כי הא מתניתא, אלא כי הא דתניא: 'נשכית לאחר מיתת בעלה - אין היתומין חייבין לפדותה, ולא עוד אלא אפילו נשכית כחיי בעלה ואחר כך מת בעלה - אין היתומין חייבין לפדותה, שאין אני קורא בה 'ואותבינך לאינתו'.'
תנו רבנן: 'נשכית והיו מבקשין ממנו עד עשרה כדמיה - פעם ראשונה פודה, מכאן ואילך - רצה פודה, רצה אינו פודה (דלא תקינו בה רבנן אלא חד פדיון); רבן שמעון בן גמליאל אומר:

(כתובות נב, ב)
 אין פודין את השכויין יותר על כדי דמיהם מפני תקון העולם (שלא ירגילו להעלות על דמיהן); - הא בכדי דמיהן פודין, אף על גב דפרקונה יותר על כתובתה! ורמינהי: 'נשכית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בכתובתה: פעם ראשונה פודה, מכאן ואילך: רצה פודה רצה אינו פודה; רבי שמעון בן גמליאל אומר: אם היה פרקונה כנגד כתובתה - פודה, אם לאו אינו פודה (אבל יותר מכתובתה - לא, דלא יא טפל חמור מן העיקר: תנאי כתובתה יתר על הכתובה) ?!
 רבן שמעון בן גמליאל - תרי קולי אית ליה (1. לא יותר על דמיה שהיא ראויה לימכר בשוק 2. ולא יותר על כתובתה).

לקתה - חייב לרפאותה:
תנו רבנן: 'אלמנה ניוזנת מנכסי יתומין, ו(אם) צריכה רפואה - הרי היא (הרפואה) כמזונות, (דתרוייהו חיותא נינהו); רבן שמעון בן גמליאל אומר: רפואה שיש לה קצבה - נתפאת מכתובתה; שאין לה קצבה - הרי היא כמזונות'. (מזונות אין להם קצבה; הלכך רפואה שיש לה קצבה שאינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות).

אמר רבי יוחנן: עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה. קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהות צריכה רפואה כל יומא; אתו לקמיה דרבי יוחנן, אמר להו: איזילו קוצו ליה מידי לרופא (שיקבל עליו רפואתה עולמית בכך וכך).

אמר רבי יוחנן: עשינו עצמינו כעורכי הדין (אוהב אחד מבעלי דינין ומטעים זכיותיו לדיין ועורך [הדין לפני] הדיינין לזכותו - מיקרי עורכי הדיינין, שעורך את הדיינין להפוך לבם לטובתו של זה).

מעיקרא (כשהשיא עצה) מאי סבר ולבסוף (כשנתחרט) מאי סבר?
מעיקרא סבר [ישעיהו נח,ז]: הלא פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית; כי תראה ערם וכסיתו] ומבשרך לא תתעלם; ולבסוף סבר: אדם חשוב שאני⁶.

משנה:
לא כתב לה 'בנין דכרין דיהווי ליכי מינאי - אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון' (בני אשה אחרת; 'אם תמותי בחיי ואירשך - יטלו בניך כתובתיך'; ונפקא מינה שמא מרובה היא או שמא יהו בני אשה האחרת מרובים, ובניך מועטים וטוב להן שיטלו כתובת אמון והמרובים כתובת אמון - ואפילו הכתובות שוות) - חייב, שהוא תנאי בית דין;
'בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי יהוין יתבן בביתי ומיתזון מנכסי עד דתלקחון לגוברין' - חייב, שהוא תנאי בית דין;
'את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך (כל ימי משך אלמנותיך) בביתי' - חייב, שהוא תנאי בית דין.

⁶ Kesuvos 052: Laws of Lawyers

Steven Friedell asked:

The gemarah on 52b suggests a number of questions on the ability of a person who is not an adam hashuv to give legal advice. Is one permitted to give legal advice to one who is not a relative? When (on Daf 86a) Rashi adds the term "ohavo," what is included? Does it make a difference that the lawyer is being paid for his advice, either by a set fee or by a contingent fee? Does the gemarah's restriction on providing legal advice apply to giving advice on non-Jewish law? Thank you very much.

The Kollel replies:

Sorry we took so long to get back to you, but since your question is Halachah l'Ma'aseh, and a complex issue we wanted to be able to give you as accurate an answer as possible. However, the issue is many-faceted and complex and therefore we will offer only general rules; for more extensive answers a competent Halachic authority should be consulted.

The source of this Halachah is in the Mishnah in Pirkei Avos (1:8) Al Ta'as Atzm'chah k'Orchei ha'Dayanim. The Rishonim offer many different Perushim on this Mishnah. There are those who write that this Mishnah, like the rest of Mesechet Avos, is merely a suggestion of Midas Chasidus (extreme piety) and is not Halachah. However others counter that it is clear from the Gemara that you quoted that it is pure Halachah. Among those who say that it is Halachah there are many different explanations of the exact meaning of "Orchei ha'Dayanim" and to whom this Halachah applies.

The Shulchan Aruch (Choshen Mishpat 17:9) brings the Halachah with regard to a Dayan helping along one of the litigants. Pischei Teshuvah brings a difference of opinion if the Halachah mentioned in our Gemara relates to a non-Chashuv person or not.

The basic rule in the Poskim is to differentiate between using legal loopholes and tactics in contrast to merely helping clarify the claim. The former may be Asur, even if it is clear that the claim is justified, while the latter is generally accepted to be Mutar.

As for representing a client in Beis Din when the client is the plaintiff, the Gemara allows it (Bava Kama 70a) when receiving a contingent fee. The Urim v'Tumim writes that although there is no clear Talmudic precedent for representing the defendant, it is accepted Minhag to allow it.

The question of non-Jewish law depends on the many explanations given for the Isur. Many Poskim write that the "Orech Din" (lawyer) may sway the Dayan and therefore cause the Din to be swayed. This reason would not apply to a non-Jewish court (in the event that Halachah allows going before it), for its decision is not Halachically binding due to its justice (i.e. we do not consider any alternative legal system to be entirely just), but rather due to

the agreement of the parties to abide by the court's decision. It therefore would be permissible to act as a lawyer in such a case. In the event that one of the litigants is non-Jewish, or refused to follow Torah law, the prohibition would surely not apply (however, where both the claim and the tactic are unjust, one may run into a problem of "mi'Dvar Sheker Tirchak").

Once again the above is very general, specific questions should be decided by a competent Rav. -Dov Zupnik

כך היו אנשי ירושלים כותבין; אנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים. אנשי יהודה היו כותבין 'עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתך' - לפיכך אם רצו יורשין - נותנין לה כתובתה ופוטרינ אותה.

גמרא:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: 'מפני מה התקינו כתובת בנין דכרין? (מאחר שהבעל יורש את אשתו - למה תקנו שיורש לבניה מה שירש ממנה, דהיינו נדוניה שלה?) כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו (נדוניה יפה, דאילו מתה יירשו בניה) כבנו.'

ומי איכא מידי דרחמנא אמר 'ברא לירות, ברתא לא תירות (דכתיב (במדבר כח, איש כי ימות ובן אין לו [והעברתם את נחלתו לבתו], הא יש לו - בנו יורשו ולא בתו) ' ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא (שיתן לה האב ממונו שהיו בניו ראוין לירש)? הא נמי דאורייתא הוא, דכתיב (ירמיהו כט, קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים [ותלדנה בנים ובנות; ורבו שם ואל תמעטו]; בשלמא בנים - בידיה קיימי (לבקש לו אשה, שדרכו של איש לחזור על אשה), אלא בנתיא מי קיימן בידיה (וכי דרך אשה לחזור על איש)? הא קא משמע לן: דנלבשה וניכסה ונתיב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה. ועד כמה?

אביי ורבא דאמרי תרוייהו: עד לעישור נכסי.

ואימא דאב לירות, דבעל לא לירות (כיון דטעמא כדי שיקפוץ ליתן לבתו - הוא דתקון נדוניה דיהב אב לבתו - לירתון בנים דילה, אבל שאר כתובות - נכסי הבעל, כגון מנה מאתים ותוספת - דבעל לא לירתון)?

אם כן (דלא ירתי לשאר הכתובה) - אב נמי מימנע ולא כתב (לבתו אחרי שזה מקפיד על שלו מלהוריש לבני בתי - אף אני אמשוך ידי מלהרבות לו נדוניה);

ואימא היכא דכתב אב - לכתוב בעל, היכא דלא כתב אב - לא לכתוב בעל (כיון דטעמא משום 'שיקפוץ אב לתת נדוניה לבתו' היא, היכא דכתב אב נדוניה לבתו - נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין, והיכא דלא כתב אב נדוניה לבתו - לא נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין)?

לא פלוג רבנן (לא חלקו בין כתובה לכתובה אחרי שרוב כתובות יש בהן נדוניה לא חלקו).

בת בין הבנים נמי תירות (כיון דטעמא משום נדוניה הוא - היכא דאין לו בנים ממנה אלא) יש לו בת מן אשה אחת ובנים מן האחרת - תטול בת היחידה כתובת אמה לירש נדוניה שנתיב אבי אמה; מאי שנא דתקון בנין דכרין)?

כנחלה שויה רבנן ('דירתון' תנן, ואין בת יורשת בין הבנים).

בת בין הבנות תירות (יש לו בת מן אשה אחת, ובנות מן האחרת - תטול בת היחידה כתובת אמה לירש נדוניית אבי אמה, דהא אי נמי שויה כנחלה - יש משפט נחלה לבת בין הבנות)? לא פלוג רבנן (במשפט כתובת בנין דכרין, דבת בין הבנים לא תשקול, ובת בין הבנות תשקול).

ותיגבי ממטלטלי (כיון דטעמא משום נדוניית אבי האם הוא - אלהא אמרינן לעיל (ג,): כשם שאין הבנים יורשין אלא מקרקע, ואוקימנא בכתובת בנין דכרין)?

ככתובה שויה רבנן (ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לשטרא).

תטרוף ממשעבדי (אי ככתובה שויה; ולקמן פליגי בה בריש פרק 'אף על פי')? 'ידיתון' תנן (ואין ירושה במשעבדין).

ואימא: אף על גב דליכא מותר דינר (יתר על שתי הכתובות יטלו כתובת אמם, כדין כתובת בנין דכרין; אלהא תנן בפרק 'מי שהיה נשוי' (לקמן צא, ב) אין שם אלא שתי כתובות - חולקין בשוה)? במקום דקא מיעקרא נחלה דאורייתא (משום נחלה דרבנן) - לא תקינו רבנן (נחלה דידהו לעקור נחלת חלוקה שוה לגמרי, שהיא מן התורה; הלכך כי איכא מותר דינר - שיחלקוהו בשוה בנחלה דאורייתא: יטלו אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן משום נחלה דרבנן, ואי לא - לא).

רב פפא איעסק ליה לבריה בי אבא סוראה (חמיו היה, והשיא רב פפא לבנו אחות אשתו, כדאמרינן ב'אלו נערו' (לס, א): 'אמרה לי בת אבא סוראה כי נהמא אקושא בחינכי'; ובסנהדרין (יד, ב) נמי אמרינן: איש ושתי נשים שאין מטילין לכיס אחד, כגון רב פפא ובת אבא סוראה) אזיל (רב פפא לבית אבי הנערה) למיכתב לה כתובתה (ושם יפסוק אביה ויכתוב לה בנדונייתה מה שיכתוב). שמע יהודה בר מרימר, נפק, אתא, איתחזי ליה כי מטו לפיתחא (דאבא

סוראה) הוה קא מפטר מיניה (יהודה נטל רשות מרב פפא לחזור לאחוריו); אמר ליה: ניעול מר בהדאי!

(כתובות נג, א)

חזייה (רב פפא) דלא הוה ניחא ליה (ליהודה למיעל), אמר ליה: מאי דעתיך? משום דאמר ליה שמואל לרב יהודה: שיננא! לא תיהוי בעבורי אחסנתא, אפילו מברא בישא לברא טבא, דלא ידיעא מאי זרעא נפיק מיניה, וכל שכן מברא לברתא (והכא איעבורי אחסנתא הוא שזה כותב לבתו מה שהיה ראוי להוריש לבניו)?

האי נמי תקנתא דרבנן היא, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי (לעיל שיקפוץ אדם ויתן לבתו ויליף לה מקרא).

אמר ליה: הני מילי מדעתיה, לעשויה נמי (בתמיה)?
אמר ליה: אטו - מי קאמינא לך דעול ועשייה? עול ולא תעשייה קאמינא!

אמר ליה: מעלאי ידי היינו עשייה (כניסתי עמך - זהו עשוי: שירבה לפסוק בשביל כבודי). אכפיה (רב פפא ליהודה בדברים) ועול, אישתיק ויתיב.

סבר ההוא (אבא סוראה האי דשתיק יהודה) מירתח רתח (שאין הנדוניא הוגנת בעיניו), כתביה לכל מאי דהוה ליה; לסוף אמר ליה: השתא נמי לא מישתעי מר? חיי דמר - לא שביקי מידי לנפשאי!

אמר ליה: אי מינאי ידי (אם נטלת ממני עצה) - אפילו האי נמי דכתבת לא ניחא לי.

אמר ליה: השתא נמי!! אהדר בי!

אמר ליה: שוייה נפשך הדרנא [מי שחוזר בו, אדם בלתי אמיין] לא קאמינא.

בעא מיניה רב יימר סבא מרב נחמן: מכרה כתובתה לבעלה - יש לה כתובת בנין דכרין או אין לה כתובת בנין דכרין? (מי אמרינן: כיון דמכרה לבעלה - פקעה לה תורת אביה מלהוריש, ויחלקו כל בניו בשוה - בני שתי נשיו?)

אמר ליה רבא: ותבעי לך 'מוחלת' (שהוא דבר מצוי מן המכר; ואי משום דלא מטא הנאה לידה [ולכן יש מקום לסבור שמוחלת לא עשתה כלום] - מכל מקום פקעה זכותה בחייה)?

אמר ליה: השתא (דאנוסה היא, סלקא אדעתאי דפקעה זכותה, ומיבעיא לי: כל שכן מוחלת, דלא אנוסה) מוכרת קמיבעיא לי (כלומר: מי סברת דמשום הנאה דמטא לידה תיסק אדעתאי דפקעה זכותה), דאף על גב דאיכא למימר זוזי אנסוה, דאמינא כמאן דקא מחו לה מאה עוכלי בעוכלא (מכין אותה מאה מכות ברצועה שבראשה ברזל כמין משקולת קטנה ששמה עוכלא) - מוחלת מיבעיא?
אמר רבא: פשיטא לי:

1. מוכרת כתובתה לאחרים (בטובת הנאה: שאם נתארמלה או נתגרשה - יטלוה

לקוחות, ואם מתה ירשנה בעלה; ומתה, וירשה בעלה) - יש לה כתובת

בנין דכרין (דהא כי לא זבינתה - נמי ירית לה בעל, ותקון לה רבנן; השתא נמי

לגבי בעל, במוכרת, - לא פקעה זכותה; ואי משום [שאפשר לטעון] דהוקל בעיניה

למוכרה ולהפסיד את בניה אם נתארמלה או נתגרשה [- לא נאמר כד]; מאי

טעמא? זוזי אנסוה (שהוצרכה להם);

2. מוחלת כתובתה לבעלה - אין לה כתובת בנין דכרין,

מאי טעמא - אחולי אחילתא (ונקל בעיניה להפסיד בניה מכתובתה

חנם);

בעי רבא: מוכרת כתובתה לבעלה (נמי טובת הנאה בעלמא: דבר מועט, שהרי אם מתה

יורשה, ואינו לוקח ממנה אלא שאם מת הוא - לא תגבה, והרי לא מת, ובא לידי ירושה - הלכך) כמוכרת

לאחרים דמי? או כמוחלת לבעלה דמי (הואיל ובידו הכתובה, והוקל בעיניה

להחליטה)?

בתר דבעיא - הדר פשטא: מוכרת כתובה לבעלה - כמוכרת לאחרים

דמי.

מתיב רב אידי בר אבין (משנה היא ביבמות [פ"י מ"א]): '(האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמר לה עד אחד "מת בעליך" והתירוה לינשא ונישאת, ואחר כך בא בעלה - תצא מזה ומזה ואין לה כתובה

לא מזה ולא מזה ואם) מתה - (בנים שיש לה מזה ומזה) אין יורשין של זה ואין

יורשין של זה יורשין כתובתה', והוינן בה: 'כתובתה' מאי

עבדתה (הא אמרת אין לה כתובה)? ואמר רב פפא: 'כתובת בנין דכרין'

(והכי קאמר: מתה היא בחיי שניהם, וירשוה הם - אין בנים שיש לה מזה ומזה נוטלין כתובת אמן כבנין דכרין)

כשבאין לחלוק בנכסי אביהם, אלא חולקין בשוה); ו אמאי (כיון דאמרין כי אניסא לא מפסדא כתובת
בנין דכרין)? הכא נמי לימא 'יצר אנסה' (שהיתה מתאוה לבעל)?
התם - קנסא הוא דקנסוה רבנן (משום דלא דייקא שפיר שמת בעלה מקמי דתינסוב).

יתיב רבין בר חנינא קמיה דרב חסדא, ויתיב וקאמר משמיה דרבי
אלעזר: מוחלת כתובתה לבעלה - אין לה מזונות (באלמנותה, דתנאי כתובה
ככתובה).

אמר ליה: אי לאו דקאמרת לי משמיה דגברא רבא, הוה אמינא לך
משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. (משלי יז, ג)

יתיב רב נחמן ועולא ואבימי בר רב פפי, ויתיב רב חייא בר אמי
גבייהו; אתא ההוא גברא, דשכיבא ארוסתו, אמרי ליה: זיל קבר
אוהב לה כתובתה (דתקנו קבורתה תחת כתובתה, וסבר למימר 'תחת מנה-מאתים שתקנו לה
חכמים').

אמר להו רב חייא: תנינא (אני שונה שאין לארוסה שמתה משפט כתובה, דהיינו קבורה)
(הרישא במסכת שמחות פ"ד ה"ג): 'אשתו ארוסה לא אונן (ליאסר בקדשים) ולא מיטמא
לה (אם כהן הוא דלאו שארו היא), וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו (אינה
חייבת ליטמא לו; ואף על פי שמצוה להתעסק בששה מתי מצוה האמורים בפרשת כהנים (ויקרא כא), דכתיב: לה
יטמא - מצוה; זו אינה מהם, דלאו 'שאר' היא; אבל אם רוצה היא ליטמא - אינה מוזהרת מליטמא, אפילו
כהנת: ד'בני אהרן' כתיב, [ומדייקים] ולא בנות אהרן); מתה - אינו יורשה (נדוניית בית
אביה, דלא תקון ירושת הבעל עד שתכנס לחופה או שתמסר לשלוחים); מת הוא (בחייה) - גובה
כתובתה (מנה מאתים ותוספת אם כתב לה); טעמא דמת הוא, הא מתה היא -
אין לה כתובה (דין כתובה, וקבורתה תחת כתובתה; דתניא לעיל - בנשואה תניא, ותחת נדוניית בית
אביה שהוא יורשה, אבל הכא - כיון דכי מתה אינו יורשה - אף הוא לא נתחייב לקבורה); מאי טעמא
(דאמרין כי מתה בחייו אין לה תביעת כתובה? תקבר בשביל מנה מאתים שהוא יורש)? אמר רב
הושעיא: שאין אני קורא בה 'לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב
ליכי' (וכך היו כותבין בשטר כתובתה; הלכך כל זמן שלא מת ולא נתגרשה - לא נשתעבד לה, ולא יורש
ממנה כלום).

כי אתא רבין אמר ריש לקיש: ארוסה שמתה - אין לה כתובה.
אמר להו אביי: זילו אמרי ליה

(כתובות נג, ב)
שקילא טיבותך (חיזוק טובותיך, שאתה סבור שנחזיק לך טובה בזו) שדיא אחיזרי (נטולה
היא ממך ומוטלת על החרולים)! כבר תרגמא רב הושעיא לשמעתיא [את ההלכה של
ריש לקיש שהביא רבין] בבבלי.

בנן נוקבן דיהויין ליכי מינאי [יהויין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד
דתלקחון לגוברין]:

רב תני 'עד דתלקחן לגוברין' ולוי תני 'עד דתבגרן'.
לרב - אף על גג דבגר, ולוי אף על גב דאינסיב? (בתמיה: והלא בגרות
מוציאה מרשות אב, ולמה תיזון מביתו? ובין לרבי בין לרבי אלעזר ברבי שמעון, שנחלקו בדבר בפרק 'מציאת
האשה' (לקמן סח, ב) בעישור נכסים - מודים במזונות: דבין נשאו בין בגרו - אבדו מזונות)?
אלא: בגר ולא אינסיב, אינסיב ולא בגר - דכולי עלמא לא
פליגי; כי פליגי בארוסה ולא בגר (רב אמר: 'עד דתלקחן' - קיחה דאירוסין, ואפילו
לא בגר; וללוי - או תבגרן או ינשאו, ויצאו מרשות אב לגמרי כי בגרות).
וכן תני לוי במתניתיה (דלוי סידר ברייתא ששה סדרים כרבי חייא וכרבי אושעיא): 'עד
דתבגרן וימטי זמניהון דאינסבן' (הגיע זמן שנים עשר חודש לבתולה, משתבעה הבעל,
כדלקמן ב'אף על פי' (מא, א)).

תיתי (בתמיה)?
אלא: 'או תבגרן או ימטי זמניהון לאיתנסבא'.

כתנאי: 'עד מתי הבת נזונת? עד שתארס; משום רבי אלעזר אמרו:
עד שתבגר'.

תני רב יוסף: עד דיהויין.
איבעיא להו: הויה דאירוסין או הויה דנישואין?
תיקו.

אמר ליה רב חסדא לרב יוסף: מי שמייע לך מיניה דרב יהודה:
ארוסה (יתומה) יש לה מזונות (מן האחין [שלה, יורשי אביה]) או אין לה
מזונות?

אמר ליה: משמע - לא שמייע לי, אלא מסברא לית לה (מסברא אני אומר שאין
לה מזונות מן האחין; דמאי טעמא תקון רבנן מזונות לבת מנכסי האב - כי היכי דלא תיתזיל על הפתחים; הכא
- ליכא למיחש להכי): כיון דאירסה - לא ניחא ליה דתיתזיל (דכי חזי ארוס
דמתזלא - זיין לה איהו מדידיה, ואף על פי שאינו מחויב לזונה).

אמר ליה: אם משמע לא שמייע לך (בהדיא) - מסברא אית לה (יש לך לומר
שנזונת מן האחים, דארוס לא זיין לה): כיון דלא קים ליה בגוה (אם תינשא לו שמא ימצא
בה מום) לא שדי זוזי בכדי.

ואיכא דאמרי: אמר ליה: משמע לא שמייע לי, מסברא אית לה: כיון
דלא קים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי.
אמר ליה: אי משמע לא שמייע לך - מסברא לית לה: כיון דאירסה,
לא ניחא ליה דתיתזיל.

סימן: דגברי שק זרף; מאנה ויכמה שניה ארוסה ואנסה:
בעו מיניה מרב ששת: ממאנת (קטנה יתומה שהשיאוה אחיה ומיאנה בבעלה וחזרה אצלם)
- יש לה מזונות [מאחיה] (עד שתבגר) או (לא) אין לה מזונות? (מי אמרין
עקרתינהו לנישואי מעיקרין, והויא לה כמי שלא ניסת? או דלמא הא ניסת ויצאה מרשות אב?)
אמר להו רב ששת: תניתוה: 'אלמנה בבית אביה' (כלומר: מן האירוסין, דאי מן
הנשואין - לא אמרין יש לה מזונות ד'עד דתלקח' תנן; ואפילו ללוי - בנשואין מודה) וגרושה בבית
אביה ושומרת יבם בבית אביה - יש לה מזונות; רבי יהודה אומר:
עודה בבית אביה - יש לה מזונות, אינה בבית אביה - אין לה
מזונות.'; רבי יהודה היינו תנא קמא? אלא לאו - ממאנת איכא
בינייהו: דתנא קמא סבר (ממאנת) אית לה (והכי קאמר: אלמנה בבית אביה כו', והוא
הדין לממאנת, דאין כאן נשואין, דהא עקרתינהו!); ורבי יהודה סבר לית לה (ואתא דבי
יהודה למימר: עודה בבית אביה, בתחלתה, שלא יצתה משם בנשואין - יש לה מזונות, אבל משיצאה בנישואין
- אין לה)!

בעי ריש לקיש: בת יכמה (הכונס את יבמתו וילדה לו בת; לאחר מיתת האב) יש לה
מזונות (מן האחין, מנכסי אביה) או (לא) אין לה מזונות? כיון דאמר מר
'כתובתה על נכסי בעלה הראשון' [יבמות פ"ד מ"ד] (כתובתה אינה על נכסי יבם - תנאי
כתובה דלה נמי לאו על נכסיו הוא): לית לה [מאחיה משום כתובת בנן נוקבן] - או
דלמא כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני (דאמרין התם אי
לית ליה נכסים לראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה) - אית לה (נמי
תנאי כתובה להיות בתו מזונת)? [כלומר: גם כאן לא כתוב לה במפורש; האם תקנת
המזונות לבת - כתובת בנן נוקבן - חלה גם עליה כאשר אביה לא כתב לאמה
כתובה בכלל, שהרי היא אצלו עם הכתובה שכתב בעלה הראשון, ולבעלה הראשון
לא היו נכסים?]
תיקו.

בעי רבי אלעזר: בת שניה (מי שנשא שניה מדברי סופרים: דאמרי רבנן לקמן בפרק 'אלמנה'
[יבמות פ"ט מ"ג; דף ק"ב]: 'השניה - אין לה כתובה ולא מזונות' - בתה שילדה לו, ומת:) יש לה [לבת]
מזונות (מנכסיו) או (לא) אין לה מזונות?

(כתובות נד, א)
כיון דלית לה (לאם) כתובה [מנה או מאתים שתיקנו חכמים] - לית לה
מזוני (לית לה מזוני דבת, דהא תנאי כתובה הוא) [אך אם כתב בעלה - יש לה]? או
דלמא: אמה, דעבדא איסורא, קנסוה רבנן [שהתקנות של חכמים לגבי
כתובה לא יחולו עליה]; איהי, דלא עבדא איסורא - לא קנסוה רבנן
[והתקנות חלות גם עליה, וגם אם לא נכתבו בכתובה]?
תיקו.

בעי רבא: בת ארוסה (הבא על ארוסתו וילדה לו, ומת, ולו בנים) יש לה [לבת]
מזונות (מנכסיו) או אין לה מזונות? כיון דאית לה כתובה (כגון שכתב לה
מן האירוסין; אי נמי רבנן תקון נמי לארוסה) - אית לה? או דלמא כיון דלא תקינו
רבנן (למכתב) כתובה עד שעת נישואין - לית לה (תנאי כתובה נמי מקמי הכי לא

חייל) [ואף על פי שנכתבו בכתובה, היות וכל הכתובה אינה אלא משעת
הישואין] ?
תיקו.

בעי רב פפא: כת אנוסה (אנס את הנערה, ונשאה אחרי כן, כדכתיב 'ולו תהיה לאשה', וילדה
לו בת, ומת) יש לה [לבית] מזונות (מן האחין) או אין לה מזונות?
אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה לא תיבעי לך, דאמר: 'יש לה [לאם
האנוסה] כתובה (מנכסיו) מנה (אם מת, ואע"ג שכבר נתן כסף קנסה לאביה)' [ולכן גם יש
לה כתובת בנן נוקבן]; כי תיבעי לך אליבא דרבנן, דאמרי 'יצא כסף
קנסה בכתובתה' (ואין לה כתובה) - מאי (מזונות הבת שהן תנאי כתובה פקעי בהכי? או לא)?
(מי אמרין) כיון דלית לה כתובה לית לה מזוני? או דלמא: כתובה
טעמא מאי (דלא תקון לה רבנן) - כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה (משום
דכל כתובת אשה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תקנוה), והא לא מצי מפיך לה
(כדכתיב 'לא יוכל לשלחה' [דברים כב, טז]; כתובה, דמשום אפוקי - הוא דלא תקון, דליכא למיחש - לית לה, אבל
שאר תנאי כתובה, דלאו משום שלא תהא קלה - איתקון אית לה) ! ?
תיקו.

את תהא יתבא בביתי [ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי] -
חייב, שהוא תנאי בית דין]:
תני רב יוסף: 'בביתי' - ולא בכיקתי' (אם יש לו בית - כופין את היורשין לתת לה
מדור לפי כבודה, ואין יכולין לומר לה "לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם"; אבל אין לו בית אלא ביקתא
בעלמא, צריך צד וקטן - ולשון ביקתא: בי עקתא (שבת ע"ב) - יכולין לומר "לכי מאצלנו, דאית תהא יתבא
בביתי" כתב לך, ולא 'בביקתי'"), אבל מזוני אית לה (בבית אביה, מנכסיו, ולא אמרין 'כיון
דלא קרינן בה' ואת תהא יתבא בביתי" לא קרינן בה' ומיתזנא מנכסי"; ורב יוסף - 'בביתי' יתירא דריש: דתקון
למכתב 'בביתי' תרי זימני: ואת תהא יתבא בביתי' כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי').
מר בר רב אשי אמר: אפילו מזוני נמי לית לה.
ולית הלכתא כמר בר רב אשי.

אמר רב נחמן אמר שמואל: תבעוה להנשא ונתפייסה [תו לא קרינן בה 'מיגר
אלמנותיך'] - אין לה מזונות; הא לא נתפייסה - יש לה מזונות?
(בתמיה: ואפילו אין העכבה מחמת כבוד בעלה, אלא שלא היה תובעה הגון לה?)
אמר רב ענן [תלמיד שמואל]: לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל:
אמרה: "מחמת פלוני בעלי" - יש לה מזונות, "מחמת בני אדם
שאינן מהוגנין לה" - אין לה מזונות.
אמר רב חסדא: זינתה - אין לה מזונות.
אמר רב יוסף: כיחלה ופירכסה - אין לה מזונות (גליא דעתה דלא מחמת
כבוד בעלה מעכבת לינשא).
מאן דאמר 'זינתה' - כל שכן 'כיחלה ופירכסה'; מאן דאמר
'כיחלה ופירכסה' - אבל זינתה אית לה! מאי טעמא? יצר אנסה.
ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, אלא כי הא דאמר רב יהודה אמר
שמואל: התובעת כתובתה בבית דין - אין לה מזונות.
ולא? והתניא: 'מכרה כתובתה ומשכנה כתובתה עשתה כתובתה
אפותיקי' (קרקע המיוחדת לכתובתה עשתה אפותיקי) לאחר (לבעל חוב שלה) - אין לה
מזונות' - הני אין (לפי שהן גיבוי כתובה), אבל תובעת לא?!
הני - בין בבית דין בין שלא בבית דין; תובעת - בבית דין
אין, שלא בבית דין לא.

וכך היו אנשי ירושלים [כותבין]; אנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים.
אנשי יהודה היו כותבין 'עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתיך' - לפיכך אם
רצו יורשין - נותנין לה כתובתה ופוטרינ אותה]:
אתמר: רב אמר הלכה כאנשי יהודה, ושמואל אמר הלכה כאנשי
גליל.
בבל וכל פרוודהא (כרכים הסמוכים לה) נהוג כרב; נהרדעא וכל פרוודהא
נהוג כשמואל.

ההיא בת מחוזא (מפרוודי בבל) דהות נסיבא לנהרדעא; אתו לקמיה דרב
נחמן. שמעה לקלה דבת מחוזא היא, אמר להו: 'בבל וכל פרוודהא
נהוג כרב'. אמרו ליה: והא לנהרדעא נסיבא!
אמר להו: אי הכי - נהרדעא וכל פרוודהא נהוג כשמואל.

ועד היכא 'נהרדעא' ? עד היכא דסגי קבא דנהרדעא (כל מקום שמוזדיין תבואה במדת קב נהרדעא) .

איתמר: אלמנה: רב אמר שמין מה שעליה (כשמגבין לה בית דין כתובתה - שמין בגדיה בפרעון כתובה); ושמואל אמר: אין שמין מה שעליה .
אמר רב חייא בר אבין: וחילופה בלקיט (שכיר שגר בבית בעל הבית ולקח לו בעל הבית בגדים, כשיוצא ממנו שם אותן בגדים בשכרו לשמואל, ורב אמר 'אין שמין') .

רב כהנא מתני 'וכן בלקיט' (לרב שמין ולשמואל אין שמין), ומנח בה (רב) סימנא (במילתיה): יתמא (לקיט) וארמלתא - שלח ופוק (הפשט בגדיהן וצא) !

אמר רב נחמן: אף על גב דתנן במתניתין (בהך דערכין נערכין פ"ו מ"ה) כוותיה דשמואל - הלכתא כוותיה דרב, דתנן: 'אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו' (והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב בפרשה) - אין לו (לגזבר) לא ככסות אשתו ולא ככסות בניו ולא כצבע שצבע לשמן (בגדים שצבע לשם אשתו ולשם בניו, ואע"פ שלא לבשום עדיין! אלמא בגדיה שלה, כשמואל) ולא כסנדלים חדשים שלקח לשמן !

אמר ליה רבא לרב נחמן: וכי מאחר דתנן מתניתין כוותיה דשמואל - אמאי הלכתא כוותיה דרב?

אמר ליה: לכאורה כשמואל רהיטא (פתאום; מרוצת משמעות המשנה כשמואל, אבל); כי מעינת בה - הלכתא כוותיה דרב: מאי טעמא (לא מסייעא לשמואל)? כי אקני לה - אדעתא למיקם קמיה (דהא קמיה קיימא, ואינה יוצאה מביתו, ואדעתא דהכי מקני לה: שיהו שלה כל זמן שהיא תחתיו); אדעתא למשקל ולמיפק - לא אקני לה. כלתא דבי בר אלישיב הוה קא תבעה כתובתה מיתמי, הוה קא ממטי להו לבי דינא. אמרי: זילא לן מילתא דתיזולי הכי; אזלא לבישתינהו ואיכסתינהו לכוליה מנא. אתו לקמיה דרבינא. אמר להו: הלכתא כוותיה דרב, דאמר: אלמנה שמין מה שעליה.

ההוא דאמר להו (צואת שכיב מרע): "נדוניא לברת" (קצובים היו תכשיטי הבנות כך וכך לבושים); זל נדוניא - אמר רב אידי בר אבין: פורנא ליתמי (הריוח ליתומים, ולא אמרין ניתב לה דמי הנדוניא כיום הצוואה) .

ההוא דאמר להו

(כתובות נד, ב)

"ארבע מאה זוזי מן חמרא - לברת" (משמע אותו יין יהא משועבד לכך, אבל היין עצמו - לא אמר ליתן לה כדמיו של יום הצוואה). אייקר חמרא. אמר רב יוסף: רווחא ליתמי .

קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא, דהוה קמפסדה מזוני (מרבה לאכול). אתו לקמיה דרבי יוחנן. אמר להו: איזילו ואמרו ליה לאבוכון דנייחד לה ארעא למזונה (בצוואת שכיב מרע ובעדים, אולי תקבל עליה: דאפילו גבי כתובה תנן (פאה פ"ג מ"ז): 'זכותב כל נכסיו לבניו, וכתב לאשתו קרקע כל שהוא - אבדה כתובתה. דבי יוסי אומר: אם קבלה עליה - אף על פי שלא כתב לה' לישנא אחרינא: דהוי ליה כמחלק נכסיו על פיו, ונתן שאר הנכסים לבניו והוה להו משעבדי, ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי) .

אתו לקמיה דריש לקיש. אמר להו: כל שכן שריבה לה מזונות (אם אמר "קרקע זו למזונותיך" - [פירושו]: אין זה אלא אם לא יתנו לך מזונות מרווחים אלא מצומצמים - טלי קרקע זו להעדפה; דאי לשעבדה למזונותיה - הרי כל נכסיו משועבדים לכך) !

אמרו ליה: והא רבי יוחנן לא אמר הכי !!

אמר להו: זילו הבו לה, ואי לא מפיקנא לכו רבי יוחנן מאונייכו !

אתו לקמיה דרבי יוחנן, אמר להו: מה אעשה שכנגדי (אנוש כערכי וראוי לחלוק עלי) חלוק עלי?

אמר רבי אבהו: לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן: אמר

"למזונות" - ריבה לה מזונות; אמר "במזונות" (בחוב מזונות שיש לך עלי משמע שזו תהא פרעון לך) - קצץ לה מזונות.

הדרן עלך נערה